ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A420147819
(pievienotas lietas Nr.A43078019
un Nr.A420254719)
AA43-0352-20/11
ECLI:LV:ADAT:2020:1130.A420147819.13.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2020.gada 30.novembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents Ojārs Priedītis,
tiesnesis Māris Birzgalis un tiesnese Una Mihailova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumiem par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzībām par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 26.jūlija spriedumu, 2019.gada 4.janvāra spriedumu daļā un 2020.gada 2.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – pārvalde) saņemti vairāki pieteicēja /pers. A/ iesniegumi.

[1.1] 2018.gada 16.aprīļa iesniegums, divi 2018.gada 7.jūnija iesniegumi, 2018.gada 22.oktobra iesniegums, apstrīdot Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību laikā no 2017.gada 7.decembra līdz 2018.gada 7.jūnijam un lūdzot atlīdzināt nodarīto morālo un veselības kaitējumu 7114,36 *euro* apmērā.

[1.2] 2018.gada 7. un 14.februāra iesniegumi, kuros pieteicējs iebilst pret uzturēšanās apstākļiem Daugavgrīvas cietuma soda izolatora kamerā Nr./kamera A/ (turpmāk – kamera Nr./kamera A/) laikā no 2018.gada 6.februāra līdz 13.februārim. 2018.gada 14.februāra iesniegumā pieteicējs arī lūdza atlīdzināt morālo kaitējumu 7114,36 *euro* apmērā.

[1.3] 2019.gada 7.marta iesniegums, apstrīdot Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību laikā no 2018.gada 7.jūnija līdz 2019.gada 7.februārim un lūdzot atlīdzināt mantisko kaitējumu 10 000 *euro* apmērā.

[1.4] 2019.gada 18.marta iesniegums, apstrīdot Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību laikā no 2018.gada 18.marta līdz 2019.gada 18.martam un lūdzot atlīdzināt mantisko kaitējumu 10 000 *euro* apmērā.

[2] Ar pārvaldes 2019.gada 14.janvāra lēmumu Nr.1.13-Z/1496/2160/2295/4072 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums Nr.1) par prettiesisku atzīta Daugavgrīvas cietuma faktiskā rīcība, kas izpaudusies kā: 1) pieteicēja ievietošana kamerās, kurās nebija nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums (Daugavgrīvas cietuma 3.korpusa kamerā Nr./kamera B/ laikā no 2017.gada 7.decembra līdz 8.decembrim, no 2018.gada 9.janvāra līdz 6.februārim, no 13.februāra līdz 1.jūnijam, un Daugavgrīvas cietuma 3.korpusa kamerā Nr./kamera C/ laikā no 2017.gada 8.decembra līdz 2018.gada 9.janvārim, no 2018.gada 1.jūnija līdz 7.jūnijam); 2) nepiemēroti apstākļi pārrunu telpā, kur pieteicējs bija norobežots ar metāla restēm (2018.gada 30.janvārī individuālās tikšanās laikā ar administrācijas darbinieku (psihologu) un 2018.gada 31.janvārī, 20.februārī, 5.aprīlī, 12.aprīlī, 19.aprīlī, 24.maijā un 1.jūnijā individuālās tikšanās laikā ar garīgās aprūpes pārstāvjiem). Par minēto faktisko rīcību Daugavgrīvas cietuma administrācijai uzdots nekavējoties rakstveidā atvainoties pieteicējam. Pārējā daļā Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcība atzīta par tiesisku un atteikts pieteicējam atlīdzināt nemantisko kaitējumu 7114,36 *euro* apmērā.

Pārsūdzētais lēmums Nr.1 pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[2.1] Kameras Nr./kamera B/ platība ir 27,90 kvadrātmetri, kameras Nr./kamera C/ platība – 28,08 kvadrātmetri.

Abās kamerās bija uz norobežojošo gaiteni vērsts un no gaiteņa puses atverams PVC logs (kameras Nr./kamera B/ loga izmēri aptuveni 1,70 metri x 1,70 metri, kameras Nr./kamera C/ loga izmēri aptuveni 1,69 metri x 1,64 metri). Abās kamerās logs no iekšpuses bija aprīkots ar metāla režģi SP (vertikālais attālums starp stieņiem – 76 milimetri, horizontālais – 34 milimetri). Pretī minētās kameras logam 1,21 metra attālumā (gaiteņa platums) bija atverams gaiteņa logs (gaiteņa loga izmēri aptuveni 1,69 metri x 1,64 metri). No ārpuses gaiteņa logs aprīkots ar restēm (izmērs starp stieņiem aptuveni 13,50 centimetri x 30 centimetri, stieņu diametrs 1,80 centimetri). Norobežojošā gaitenī bija astoņi atverami logi.

Gan kamerā Nr./kamera C/, gan kamerā Nr./kamera B/ strīdus periodā visu diennakti darbojās gaisa piespiedu nosūces

un pieplūdes mākslīgās ventilācijas sistēma (turpmāk – ventilācijas sistēma).

Strīdus kamerās mākslīgo apgaismojumu nodrošināja divi gaismekļi ar divām 36W luminiscences spuldzēm. Nakts apgaismojumu nodrošināja viens 25W gaismeklis. Mākslīgo dienas apgaismojumu ieslēdza vai izslēdza Uzraudzības daļas amatpersona.

Minēto kameru un norobežojošā gaiteņa logiem restes ir gaismas un gaisa caurlaidīgas. Pieteicējs nav minējis nevienu konkrētu gadījumu, kad viņš būtu lūdzis Daugavgrīvas cietuma Uzraudzības daļas amatpersonai atvērt kameras logu un/vai norobežojošā gaiteņa logu, taču viņam tiktu atteikts.

Laikā no 2018.gada 13.aprīļa līdz 16.aprīlim ventilācijas sistēma bija darba kārtībā, taču 2018.gada 13.aprīlī no plkst.14.00 līdz plkst.16.00 ventilācijas sistēma tika atslēgta ventilācijas sistēmas ugunsdrošības vārsta *SPB 400* nomaiņai. Īslaicīga ventilācijas sistēmas atslēgšana tehniskās apkopes nolūkos nav vērtējams kā būtisks cilvēktiesību aizskārums.

[2.2] Neviens normatīvais akts nenoteic konkrētu dabiskā apgaismojuma līmeni ieslodzījuma vietās. Daugavgrīvas cietuma korpusa, kurā atrodas kameras Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/, plānojuma un konstruktīvā risinājuma dēļ kameru logi ir vērsti nevis tieši uz āru, bet uz norobežojošo gaiteni, kas samazina dabiskā apgaismojuma ieplūdi minētajās kamerās. Lai gan minētajās kamerās netika nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, to kompensēja mākslīgais apgaismojums, kas bija pietiekams.

[2.3] Ja Daugavgrīvas cietuma Uzraudzības daļas amatpersonas, veicot savus dienesta pienākumus – arī pieteicēja uzraudzību –, iespējams, pamatoti ir ielūkojušās kameras telpā pa kameras logu, tas nevarēja aizskart pieteicēja subjektīvās tiesības. Turklāt pieteicējam bija iespēja rīkoties tā, lai izvairītos no pārmērīgas savas privātās dzīves demonstrēšanas.

[2.4] Daugavgrīvas cietuma Daugavpils nodaļas 3.korpusa kamerās ir uzstādītas iekšējās sakaru ierīces „Commax", kas ļauj ieslodzītajiem sazināties ar Uzraudzības daļas amatpersonām un otrādi. Ierīci nevar izmantot kā noklausīšanās rīku.

[2.5] Cietuma kapelāns pieteicējam 2018.gada 31.janvārī organizēja individuālo tikšanos ar Pareizticīgās baznīcas priesteri, bet 2018.gada 20.februārī, 5., 12., 19.aprīlī, 24.maijā un 1.jūnijā notika pieteicēja individuālās pārrunas ar Luterāņu baznīcas pārstāvi (Daugavgrīvas cietuma kapelānu). Minētās individuālās tikšanās notika Daugavgrīvas cietuma 3.korpusa pārrunu telpā, kas paredzēta individuālām sarunām ar uz mūžu notiesātajiem zemākajā pakāpē. Pārrunu telpā ieslodzītais no sarunu partnera ir nošķirts ar restēm drošības apsvērumu dēļ.

No Daugavgrīvas cietuma administrācijas sniegtās informācijas neizriet, ka minētajos gadījumos tika veikts pieteicēja individuāls novērtējums par drošības riskiem, kurus varētu radīt pieteicējs, ja tikšanos laikā netiktu norobežots ar metāla restēm. Līdz ar to, ierobežojuma radītais ciešanu līmenis var pārsniegt to, kas ir neizbēgami saistīts ar atrašanos ieslodzījumā un rast pamatu necilvēcīgas un pazemojošas apiešanās aizlieguma pārkāpumam.

[2.6] Normatīvie akti neuzliek ieslodzījuma vietas administrācijai pienākumu nodrošināt ieslodzītos kamerās ar ūdenssildītāju vai elektrisko tējkannu.

[2.7] Kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ bija nodrošināta nepārtraukta aukstā ūdens padeve. Pieteicējs nav norādījis, kādas tieši problēmas viņam radīja karstā ūdens neesība kamerā, kā arī nav izteicis cietuma administrācijai lūgumu apmeklēt pirti biežāk nekā reizi nedēļā.

[2.8] Strīdus periodā pieteicējam mazgāšanas līdzekļi un personīgās higiēnas līdzekļi Daugavgrīvas cietumā tika izsniegti 2018.gada 2.janvārī, 1.februārī, 1., 29.martā, 2.maijā, 1.jūnijā. Savukārt mazgāšanas līdzekļus un personīgās higiēnas līdzekļus 2017.gada decembrim pieteicējs bija saņēmis, atrodoties Jelgavas cietumā. Minēto līdzekļu saņemšanu pieteicējs apliecināja ar savu parakstu attiecīgajā sarakstā.

Pieteicējam mazgāšanās līdzekļi un personīgās higiēnas līdzekļi strīdus periodā tika nodrošināti atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" (turpmāk – noteikumi Nr.1022) 3.pielikumam. Tie bija pietiekami, lai apmierinātu viņa vajadzības atbilstoši cilvēktiesību minimumam.

[2.9] Pieteicējam tika nodrošināta iespēja ne retāk kā reizi mēnesī nodot mazgāšanā savas virsdrēbes. Personīgo apģērbu ieslodzītajiem ir iespēja mazgāt arī kamerā, izmantojot bļodu un saimniecības ziepes. Pieteicējs strīdus periodā nav vērsies pie cietuma administrācijas ar iesniegumiem vai sūdzībām par to, ka viņam netika nodrošināta iespēja nodot savas virsdrēbes veļas mazgātavā.

[2.10] Pieteicēja ēdināšanai bija noteikta dienas uztura norma Nr.4 atbilstoši noteikumu Nr.1022 1.pielikumam. Normatīvie akti nenosaka speciālas uztura normas attiecīgai reliģijai. Daugavgrīvas cietuma administrācija iespēju robežās nodrošināja pieteicējam viņa reliģiskajiem uzskatiem atbilstošu uzturu.

[2.11] Pieteicējam tika nodrošināta iespēja piedalīties dažādu konfesiju garīgās aprūpes pasākumos un pieteicējs šo iespēju ir izmantojis.

[2.12] Daugavgrīvas cietuma sporta zāle atrodas ārpus slēgtā cietuma bloka, kurā sodu izcieš uz mūžu notiesātie. Ņemot vērā uzraudzības iespējas, Latvijas Sodu izpildes kodeksā (turpmāk – Kodekss) noteiktās izolācijas prasības, kā arī to, ka uz mūžu notiesātajiem ir nodrošināta iespēja nodarboties ar sporta aktivitātēm slēgtā bloka telpās, cietuma sporta zāles apmeklēšana uz mūžu notiesātajiem nav paredzēta.

Slēgtā cietuma blokā, kur izcieš sodu pieteicējs, ir nodrošināta iespēja katru dienu apmeklēt (ne mazāk kā vienu stundu dienā), speciāli aprīkotu pastaigu laukumu, kurā atrodas paralēlās līdztekas, velotrenažieris, pievilkšanās stienis, vēdera preses sols. Savukārt, vasaras periodā divas reizes nedēļā uz mūžu notiesātajiem tika nodrošināta iespēja apmeklēt Daugavgrīvas cietuma sporta (futbola) laukumu (2018.gada 13., 15., 20., 22., 27.aprīlī, 6., 11., 13., 18., 20., 25., 27.maijā). Slēgtā cietuma blokā atpūtās telpā tiek nodrošināta iespēja katru dienu spēlēt novusu.

[2.13] Veselības aprūpe pieteicējam nodrošināta atbilstoši Ministru kabineta 2015.gada 2.jūnija noteikumu Nr.276

„Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.276) 2.punktam.

[2.14] Strīdus periodā pieteicējs nav vērsies pie Daugavgrīvas cietuma priekšnieka ar iesniegumiem saistībā ar rakstāmpiederumu izsniegšanu.

[2.15] Pastaigu laukums nav aprīkots ar trauksmes pogu, bet ir aprīkots ar videonovērošanu un uzraudzība notiek nepārtraukti. Gadījumā, ja notiesātajam ir nepieciešams sazināties ar Uzraudzības daļas amatpersonām, viņš var pieklauvēt pie durvīm pastaigu laukumā, vai pasaukt ar balsi. Ārkārtas gadījumi attiecībā uz pieteicēju strīdus periodā nebija konstatēti.

[3] Ar pārvaldes 2018.gada 14.jūnija lēmumu Nr.1/6-Z/564/704 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums Nr.2) Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcība saistībā ar pieteicējam nodrošinātajiem uzturēšanās apstākļiem kamerā Nr./kamera A/ laikā no 2018.gada 6.februāra līdz 13.februārim atzīta par tiesisku un atteikts atlīdzināt morālo kaitējumu.

Pārsūdzētais lēmums Nr.2 daļā pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] Kameras Nr./kamera A/ divi logi nav atverami, tomēr logu izmērs nodrošināja pietiekamu dabisko apgaismojumu, savukārt gaisa apmaiņu nodrošināja ventilācijas sistēma. Ventilāciju ieslēgt un izslēgt varēja pieteicējs pats.

[3.2] Kamerā Nr./kamera A/ ir nodrošināta nepārtraukta aukstā ūdens padeve, pieteicējam septiņu dienu laikā vienu reizi bija iespēja nomazgāties dušā, viņš nevērsās pie cietuma administrācijas ar lūgumu atļaut dušu apmeklēt biežāk.

[3.3] Sanitārais mezgls no pārējās kameras telpas bija norobežots ar 1,8 metrus augstu norobežojumu ar durvīm (augstums 1,43 metri), norobežojums veidots no OSB plāksnēm. Virs sanitārā mezgla ir novērošanas lodziņš, taču tas bija pilnībā aizsegts ar koka plāksni, kas pieskrūvēta ar skrūvēm. Ņemot vērā arī to, ka pieteicējs kamerā Nr./kamera A/ atradās viens, viņam bija nodrošināts pietiekams privātums sanitārā mezgla apmeklējuma laikā.

[3.4] Pieteicējs nav minējis nevienu konkrētu gadījumu, kad viņam bijusi nepieciešamība nekavējoties sazināties ar cietuma amatpersonām, taču tas nav izdevies signalizācijas trūkuma dēļ. Nevienā nacionālajā normatīvajā aktā brīvības atņemšanas iestādei nav noteikts pienākums kamerā ierīkot signalizāciju.

[3.5] Kamerā Nr./kamera A/ esošā santehnika bija tehniskā kārtībā. Pieteicējs strīdus periodā nevērsās pie cietuma administrācijas ar sūdzību, ka santehnika ir sliktā stāvoklī un ūdens tek uz grīdas.

[3.6] Atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.423) 89.pantam pieteicējam, atrodoties kamerā Nr./kamera A/, tika izsniegta krūze, katrā ēdiena reizē tika izsniegts metāla trauks (normatīvie akti neparedz jaunu trauku izsniegšanu), maiss ar dokumentiem (pieteicējam bija nodrošināta iespēja rakstīt vēstules valsts iestādēm), matracis. Pieteicējam arī tika izsniegtas tīras drēbes, kā arī tika atļauts uz soda izolatora kameru ņemt līdzi apakšbikses un siltās zeķes. Pirms ievietošanas soda izolatora kamerā pieteicēja rīcībā nebija siltās apakšveļas.

[3.7] Pieteicējam vakariņās netika pasniegta karsta tēja, jo ieslodzītajiem paredzētais tējas daudzums (1 grams (bruto)) katru dienu tiek izlietots tējas pagatavošanai brokastīs.

[4] Ar pārvaldes 2019.gada 10.maija lēmumu Nr.1.7-Z/953 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums Nr.3) par prettiesisku atzīta Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcība, ievietojot pieteicēju kamerā Nr./kamera C/ laikā no 2018.gada 8.jūnija līdz 8.novembrim un no 2018.gada 9.novembra līdz 2019.gada 7.februārim, kur nebija nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, kā arī, ievietojot pieteicēju pārrunu telpā, kurā 2018.gada 19.oktobrī individuālās tikšanās laikā ar Daugavgrīvas cietuma Resocializācijas daļas vecāko inspektoru (psihologu), viņš bija norobežots ar metāla restēm. Par minētajiem pārkāpumiem Daugavgrīvas cietuma administrācijai uzdots pieteicējam rakstveidā atvainoties. Pārējā daļā Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcība atzīta par tiesisku, kā arī atteikts pieteicējam izmaksāt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu naudā.

Pārsūdzētais lēmums Nr.3 pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[4.1] Saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 3.septembra noteikumu Nr.739 „Ieslodzījuma vietu pārvaldes maksas pakalpojumu cenrādis" (turpmāk – noteikumi Nr.739) pielikuma 3. un 4.punktā noteikto dokumentu kopiju izgatavošana ir maksas pakalpojums. Pēc 2018.gada 23.oktobra pieteicēja kontā bija naudas līdzekļi un viņš varēja samaksāt par kopiju izgatavošanu.

[4.2] Mācību telpa Nr.4 dienas gaišajā laikā ir pietiekami gaiša arī bez mākslīgā apgaismojuma. Telpā esošie galdi atrodas logu tuvumā. Turklāt pieteicējs nav norādījis, ka mākslīgais apgaismojums mācību telpā Nr.4 nav darbojies vai ka gaismekļu spuldzes bija izdegušas. Mācību telpā Nr.4 nodarbību laikā bija nodrošināts pietiekams dabiskais un mākslīgais apgaismojums.

[4.3] Gaisa temperatūra mācību telpā Nr.4 bija pietiekama. Vidējā gaisa temperatūra 2018.gada septembrī Daugavpilī bija 14°C, savukārt no 2018.gada 4.oktobra cietumā tika uzsākta apkures sezona. Apkure aukstajā gada periodā darbojas automātiskā režīmā, nodrošinot telpās gaisa temperatūru vismaz +18°C. Neviens no ieslodzītajiem, kas apmeklēja mācību telpu Nr.4, izņemot pieteicēju, nav vērsies ar sūdzībām par aukstumu šajā mācību telpā.

[4.4] Strīdus laika posmā kamerā Nr./kamera C/ netika nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, lai varētu lasīt vai strādāt dabiskā apgaismojumā. Vienlaikus dabiskā apgaismojuma nepietiekamību kompensēja mākslīgais apgaismojums, proti, minētajā kamerā bija divi mākslīgā dienas apgaismojuma gaismekļi ar divām 36W luminiscences spuldzēm katrs.

Pieteicējs nav norādījis, ka nepietiekama dabiskā apgaismoja dēļ viņam būtu radušās kādas veselības problēmas vai tas radījis kādu citu tiesību aizskārumu. Tā kā pieteicējs nav apšaubījis mākslīgā apgaismojuma pietiekamību kamerā, nav pamata uzskatīt, ka mākslīgais apgaismojums bijis nepietiekams.

[4.5] Daugavgrīvas cietuma Resocializācijas daļas vecākais inspektors (psihologs) 2018.gada 19.oktobrī sniedza

pieteicējam individuālo konsultāciju, kas notika cietuma blokā ar pastiprinātu uzraudzību. Sarunas laikā pieteicējs tika nošķirts ar restēm drošības apsvērumu dēļ.

Pārvalde konstatēja, ka tika veikts pieteicēja radīto risku individuālais novērtējums, taču pamatojums nebija pietiekošs, lai pieteicēju norobežotu ar metāla restēm pārrunu telpā individuālās tikšanās laikā.

[5] Ar pārvaldes 2019.gada 22.jūlija lēmumu Nr.1.13-Z/1074 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums Nr.4) Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcība atzīta par tiesisku un atteikts atlīdzināt morālo kaitējumu.

Pārsūdzētais lēmums Nr.4 pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[5.1] Pieteicēja sūdzības par kameru Nr./kamera C/ un par tikšanos ar cietuma administrācijas un kristīgo konfesiju pārstāvjiem apstākļiem laikā no 2018.gada 18.marta līdz 2019.gada 7.februārim jau bija vērtētas pārsūdzētajos lēmumos Nr.1 un Nr.3. Pārvalde attiecībā uz minētajām sūdzībām izvērtēja tikai laika posmu no 2019.gada 8.februāra līdz 18.martam.

[5.2] Papildus šā sprieduma 2.1.punktā jau norādītajam kameras Nr./kamera C/ aprakstam, pārsūdzētajā lēmumā Nr.4 norādīts, ka norobežojošā gaitenī atradās četri logi aptuveni 1,21 metru attālumā no kameru logiem. Kamerā Nr./kamera C/ bija nodrošināts mākslīgais apgaismojums – divi gaismekļi ar divām 36W luminiscences lampām katrā, kas naktsmiera laikā tika pārslēgts uz nakts apgaismojumu ar vienu 9W luminiscences lampu.

Lai kamerā esošā galda virsma būtu labāk apgaismota, 2019.gada februārī tas tika pārvietots nost no sienas, savukārt 2019.gada 14.februārī kamerā Nr./kamera C/ tika uzstādīts papildu gaismeklis (24W), kas bija izvietots tieši virs kamerā esošā galda, un to jebkurā laikā varēja ieslēgt un izslēgt, jo gaismekļa slēdzis atradās kamerā. Minētie uzlabojumi kompensēja dabiskā apgaismojuma iespējamo nepietiekamību.

[5.3] Lai nodrošinātu ieslodzīto pastāvīgu uzraudzību un drošību, arī cietuma amatpersonu drošību, naktsmiera laikā kameras mākslīgais apgaismojums tiek pārslēgts uz nakts apgaismojumu, kas ir 16 reizes vājāks par dienas apgaismojumu. Šāds minimāls apgaismojums nevarēja būtiski traucēt pieteicējam pilnvērtīgi atpūsties naktsmiera laikā. Pieteicējs izskatāmajā laika posmā nebija vērsies cietuma Medicīnas daļā ar sūdzībām par veselības problēmām sakarā ar traucētu naktsmieru nakts apgaismojuma dēļ.

[5.4] Kamerā Nr./kamera C/ darbojās mākslīgā ventilācija. Nosūces ventilācijas lūka bija izvietota kameras Nr./kamera C/ sanitārajā mezglā, savukārt pieplūdes ventilācijas lūka atradās aptuveni 25 – 30 centimetrus virs kameras durvīm.

Mākslīgā ventilācija bija pietiekama, kā arī pieteicējam bija iespēja, vēršoties ar lūgumu pie cietuma amatpersonām, atvērt kameras logu un uz āru vērsto gaiteņa logu, lai nodrošinātu kameras dabisko vēdināšanu.

[5.5] Pieteicēja augums ir 182 centimetri. Pieteicējam bija nodrošināti gultas piederumi un gultas veļa: matrača garums – 190 – 200 centimetri, segas garums – 205 centimetri un palaga garums – 210 centimetri. Iesniegumi par nepieciešamību nomainīt gultas piederumus un gultas veļu to neatbilstošā izmēra dēļ no pieteicēja netika saņemti.

[5.6] Informācija par to, vai ieslodzītais tiesības uz pastaigu svaigā gaisā ne mazāk kā vienu stundu dienā ir izmantojis, netiek reģistrēta. Dzelzceļa transporta radīto izmešu tieša nonākšana pastaigu laukumā, radot būtisku gaisa piesārņojumu, nebija iespējama.

Pastaigu laukumā esošās ar vākiem nosegtās kanalizācijas akas (daļēji aizbērtas) un izveidotā lietus ūdens noteces sistēma nevar veicināt izgarojumu vai smaku parādīšanos vai koncentrāciju pastaigu laukumā.

Pieteicējs nav vērsies Medicīnas daļā ar sūdzībām par veselības problēmām sakarā ar piesārņotu gaisu pastaigu laukumā.

[5.7] Laikā no 2019.gada 8.februāra līdz 18.martam pieteicēja tikšanās ar psihologu, sociālo darbinieku un reliģisko konfesiju pārstāvjiem nav notikušas. Minētajā laika posmā pieteicējs kopā ar vairākiem ieslodzītajiem piedalījās reliģiskajā pasākumā 2019.gada 18.februārī, kas notika 3.korpusa atpūtas telpā, kurā nav norobežojuma.

[6] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam Nr.1, pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu (turpmāk – pieteikums Nr.1) par Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību – nenodrošināšanu ar cilvēktiesību standartiem atbilstošiem uzturēšanās apstākļiem cietumā laikā no 2017.gada 7.decembra līdz 2018.gada 7.jūnijam, nenodrošināšanu ar bezmaksas plānveida stomatoloģisko palīdzību –, kā arī par nemantiskā kaitējuma 10 000 *euro* apmērā atlīdzinājumu.

[6.1] Pieteicējs pieteikumā atkārto apstrīdēšanas iesniegumos norādītos argumentus.

[6.2] Pieteicējs vērsās pie cietuma administrācijas ar lūgumu nodrošināt iespēju dzīvot atsevišķā kamerā, jo pieteicējs ir krišnaīts un viņam nav iespēju lūgt Dievu, tā kā citiem kamerā izmitinātajiem ieslodzītajiem tas nepatīk.

[6.3] Kapelu iespējams apmeklēt tikai vienu reizi nedēļā, lai gan pieteicējam šāda nepieciešamība ir katru dienu.

[6.4] Nav iespēju bez maksas saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību. Tā kā pieteicējam nav naudas līdzekļu, viņam ir liegta iespēja ārstēt un saglabāt zobus.

[7] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam Nr.2, pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu (turpmāk – pieteikums Nr.2) par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un nodarītā nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[7.1] Kamerā Nr./kamera A/ logi nav atverami, viens logs ir tonēts, līdz ar to kamerā nebija nodrošināta dabiskā ventilācija, bet dabiskais apgaismojums nebija nodrošināts pietiekamā apjomā.

[7.2] Nebija nodrošināta pastāvīga karstā ūdens padeve. Pieteicējam nebija iespēju nomazgāties un mazgāt traukus karstā ūdenī.

[7.3] Nebija nodrošināts pietiekams privātums tualetes apmeklējuma laikā.

[7.4] Nebija nodrošināta iespēja nekavējoties sazināties ar uzraudzības daļas amatpersonām, izmantojot signalizācijas sistēmu.

[7.5] Santehnika bija sliktā stāvoklī, ūdens tecēja uz grīdas.

[7.6] Pieteicējam tika atņemtas visas mantas un trauki – matracis, krūze, karote, trīs bļodas, siltā apakšveļa –, to vietā izsniegtas lietotas mantas un trauki.

[7.7] Vakariņās netika izsniegts karsts ūdens vai tēja.

[7.8] Pieteicējam ir atlīdzināms morālais kaitējums par to, ka kamerā Nr./kamera A/ netika nodrošināti cilvēktiesību standartiem un normatīvo aktu prasībām atbilstoši uzturēšanās apstākļi.

[8] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam Nr.3, pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu (turpmāk – pieteikums Nr.3) par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un nodarītā nemantiskā kaitējuma 10 000 *euro* apmērā atlīdzinājumu.

[8.1] Neizgatavojot dokumentu kopijas, ir aizskartas pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu. Pieteicējs atsaucas uz Satversmes tiesas 2006.gada 6.februāra spriedumu Nr.2005-17-01, kā arī norāda, ka ir pārkāpts Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6.pants.

[8.2] Logu summārā platība mācību telpā Nr.4 ir 5,17 kvadrātmetri, taču šāda izmēra telpā tai ir jābūt divreiz lielākai. Pieteicējs nevarēja lasīt un rakstīt dabiskā apgaismojumā.

[8.3] Mācību telpā Nr.4 netika ievērotas prasības telpu apgaismojumam, kas noteiktas Ministru kabineta 2002.gada 19.marta noteikumos Nr.125 „Darba aizsardzības prasības darba vietās".

[8.4] Mācību telpā Nr.4 ieslodzītie mācījās ziemas apģērbā. Cietuma administrācija par šo problēmu bija informēta. Pieteicēja ciešanas pastiprināja tas, ka viņam diagnosticēta hipotonija.

[8.5] Vērtējot norobežošanas ar metāla restēm tikšanās telpā radīto aizskāruma smagumu, ir jāņem vērā Administratīvās rajona tiesas 2018.gada 12.oktobra spriedumā lietā Nr.A420318317 norādītais.

[9] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam Nr.4, pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu (turpmāk – pieteikums Nr.4) par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskās rīcības – apstākļi kamerā Nr./kamera C/, atbilstošas gultas veļas nenodrošināšana, svaiga gaisa trūkums pastaigu laukumā, norobežošana ar metāla restēm pārrunu telpā – atzīšanu par prettiesisku un nodarītā nemantiskā kaitējuma 10 000 *euro* apmērā atlīdzinājumu.

Pieteicējs pieteikumā atkārto apstrīdēšanas iesniegumā norādītos argumentus.

[10] Ar Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 26.jūlija spriedumu pieteicēja pieteikums Nr.1 noraidīts.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[10.1] Tiesa Daugavgrīvas cietuma 3.korpusa kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ nekonstatēja nepietiekamu ventilāciju.

Kameras Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ logi ir vērsti uz norobežojošo gaiteni, nevis āru, taču gaitenī ir uz āru verami logi, kas dienas laikā tiek atvērti. Šādos apstākļos kameras dabiskā vēdināšana ir mazāk efektīva, taču tā nav pilnīgi izslēgta. Ja konstatējams, ka dabiskā ventilācija nav pieejama, bet mākslīgā ventilācija ir laba, tad secināms, ka kopumā ventilācija bija nodrošināta.

[10.2] Pieteicējs norāda, ka tādēļ, ka kameru Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ logi bija vērsti uz norobežojošos gaiteni, no gaiteņa varēja redzēt kamerā notiekošo. Tiesa, atsaucoties uz Kodeksa $50.^4$ panta otro daļu, nekonstatēja, ka šī iejaukšanās bijusi nesamērīga. Pieteicējs nav norādījis uz tādām situācijām, kas varētu liecināt par nesamērīgu privātuma ierobežojumu. Vienlaikus tiesa norādīja, ka strīdus kamerās sanitārie mezgli bija pietiekami norobežoti.

[10.3] Tiesa nekonstatēja pierādījumus tam, ka cietuma amatpersonām bija iespēja noklausīties pieteicēja sarunas ar kameras biedriem, izmantojot iekšējo sakaru sistēmu „Commax". Tas, ka cietuma amatpersonas ar minētās ierīces palīdzību var veikt paziņojumus, neliecina, ka cietuma amatpersonām ir iespēja arī noklausīties kamerā notiekošo.

[10.4] Lietā nav strīda, ka Daugavgrīvas cietums pieteicējam nav izsniedzis lietošanā elektrisko tējkannu, kā arī nav atļāvis lietot pieteicēja personīgo tējkannu, jo pieteicējam trūkst naudas līdzekļu, lai samaksātu par izlietoto elektroenerģiju. Tiesas ieskatā, šāda cietuma rīcība atbilst noteikumu Nr.423 40. un 41.punktam.

Spriedumā norādīts, ka hipotonijas simptomu mazināšana, lietojot kafiju un melno tēju, nav vienīgais ārstēšanās līdzeklis. Pieteicējam bija iespēja vērsties medicīnas daļā un norādīt, ka ārpus ēdienreizēm viņam kafija un tēja nav pieejama, tādēļ lūgt sniegt alternatīvus ieteikumus. Tāpat lietā nav pierādījumu, ka pieteicējs saņēma neatbilstošas kvalitātes krāna ūdeni, konkrētus argumentus par šo apstākli pieteicējs nenorādīja. Tiesa arī nekonstatēja, ka nespēja uzsildīt ūdeni trauku mazgāšanai būtu vērtējama kā cilvēktiesību pārkāpums.

[10.5] Tiesa nekonstatēja būtisku cilvēktiesību aizskārumu tā iemesla dēļ, ka pieteicējam strīdus kamerās nebija pieejams karstais ūdens.

Lietā nav strīda par to, ka pieteicējam strīdus periodā tika nodrošināta iespēja mazgāties dušā, kā arī to, ka strīdus kamerās bija nodrošināta aukstā ūdens padeve – kameras bija aprīkotas ar funkcionējošu ūdens krānu un izlietni.

[10.6] Tiesa atzina, ka pieteicējam ir nodrošināts cilvēktiesību prasību minimumam atbilstošs higiēnas līdzekļu daudzums un faktiskas būtiskas sekas pieteicējs no higiēnas līdzekļu trūkuma nav izjutis.

[10.7] Līdzīgi kā par personīgās higiēnas līdzekļiem pieteicējs nav pietiekami pamatojis arī savu pieteikumu daļā par tīrīšanas piederumu un līdzekļu neizsniegšanu pietiekamā daudzumā.

[10.8] Spriedumā konstatēts, ka pieteicējs bija apgādāts ar sezonai atbilstošām virsdrēbēm, kā arī viņam tika nodrošināta praktiska iespēja valkāt savas virsdrēbes un tās arī izmazgāt, lai arī ar mazāku komforta pakāpi. Šādas sadzīviskas neērtības nesasniedz cilvēktiesību pārkāpuma robežu.

Personīgo apģērbu ieslodzītie var mazgāt kamerā, šim mērķim kamerā ir bļoda un katrs ieslodzītais reizi mēnesī saņem 100 gramus saimniecības ziepju.

[10.9] Pieteikumā pieteicējs vispārīgi norādījis, ka viņam nebija nodrošināta iespēja saņemt pilnvērtīgu uzturu, kas atbilst pieteicēja reliģiskajai pārliecībai. No pieteicēja paskaidrojumiem tiesas sēdē izriet, ka pieteicējs nav apmierināts ar to, ka dažu produktu, kas tiek izsniegti pieteicējam, sastāvā ir tādi pārtikas produkti, kurus pieteicējs nelieto reliģisko uzskatu dēļ. Pērkot produktus, jāskatās, lai produkta sastāvā netiktu iekļauta gaļa, zivis, olas. Piemēram, gatavojot maizi, tiek izmantotas olas. Tāpat olas tiek aizvietotas ar jogurtu, taču jogurts tiek izsniegts neiepakots, tam ir nezināma izcelsme. Pieteicējam bija ilgstoši jāgaida, lai melnā tēja tiktu aizvietota.

Lietā nav strīda, ka pieteicējam pēc viņa lūguma tika nodrošināta veģetārā uztura norma. Spriedumā secināts, ka nav konstatējams neviens gadījums, kad pieteicējs būtu vērsies pie Daugavgrīvas cietuma administrācijas ar lūgumu izslēgt no izsniedzamā ēdiena kādus pieteicējam nevēlamus produktus, un cietuma administrācija būtu attiekusies lūgumu apmierināt. Savukārt lūgums par melnās tējas aizvietošanu tika apmierināts, ko pieteicējs neapstrīd.

Pieteicējs vispārīgi norādījis, ka izsniegtā uztura norma ir nepilnīga, taču tiesa no pieteicēja izteikumiem nekonstatēja nopietnu pamatu apšaubīt, ka pieteicējs saņēmis pietiekamu uzturu, proti, uztura normu Nr.4 atbilstoši noteikumu Nr.1022 1.pielikumam.

Tāpat tiesa nekonstatēja arī to, ka cietuma administrācijas pienākums respektēt pieteicēja tiesības uz netraucētu nodošanos savai reliģijai sniegtos tik tālu, ka pieteicējs būtu izmitināms kamerā viens pats, kur varētu netraucēti nodoties lūgšanām. Reliģiskās pārliecības praktizēšana ir iespējama tikai cietuma iekšējo kārtību reglamentējošo noteikumu ietvaros. Cietuma administrācija ir norādījusi, ka pieteicēja izmitināšana vienatnē nav iespējama telpu trūkuma dēļ. Tiesa arī šajā aspektā nekonstatēja cilvēktiesību pārkāpumu.

[10.10] Spriedumā norādīts, ka tiesību normās cietuma administrācijai nav noteikts pienākums nodrošināt ieslodzītajiem sporta zāles apmeklējumu.

Tiesa atzina, ka pieteicējs nebija pakļauts piespiedu mazkustīgam dzīvesveidam un viņam bija nodrošinātas iespējas pievērsties fiziskām aktivitātēm arī ārpus sporta zāles. Pastaigu laukums bija aprīkots ar paralēlām līdztekām, velotrenažieri, pievilkšanās stieni, vēdera preses solu, to apstiprina arī lietā iesniegtie pastaigu laukuma fotoattēli. Arī dzīvojamajās kamerās, ņemot vērā to, ka lietā nav strīda, ka kameras nebija pārapdzīvotas, pieteicējam bija iespēja veikt fiziskas aktivitātes, izvēloties veikt vingrojumus, kas neprasa sporta inventāra izmantošanu.

[10.11] Tiesa nepiekrita pieteicēja argumentam, ka Daugavgrīvas cietumam bija pienākums nodrošināt viņam iespēju bez maksas saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību. No Kodeksa 78.panta, noteikumu Nr.276 2.1. un 2.2.apakšpunkta normām izriet, ka ieslodzītajam ir tiesības bez maksas saņemt neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, taču nav tiesību bez maksas saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību. Pieteicējs nav arī norādījis uz kādiem īpašiem apstākļiem, kas viņa situāciju liktu vērtēt kā netipisku un kas būtu vērtējama kā pamats atkāpties no tiesību normās noteiktā regulējuma. Tas vien, ka pieteicējam nav naudas līdzekļu, nav pietiekami, lai konstatētu, ka cietumam bija pozitīvs pienākums nodrošināt pieteicējam iespēju bez maksas saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību.

[10.12] Spriedumā secināts, ka nav pamata uzskatīt, ka Daugavgrīvas cietumā pieteicējs nav varējis īstenot viņam Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. vai 104.pantā garantētās tiesības.

Tiesa konstatēja, ka no Daugavgrīvas cietuma iesniegumu reģistrācijas žurnāla ierakstiem neizriet, ka pieteicējs strīdus periodā vērsies pie cietuma administrācijas ar lūgumu izsniegt rakstāmpiederumus. Vienlaikus ir redzams, ka pieteicējs regulāri veic saraksti ar tiesībaizsardzības iestādēm, par ko liecina cenzūrai nepakļautās korespondences reģistrācijas žurnāls. Tāpat pieteicējs nav paskaidrojis, kādā tieši periodā trūcis rakstāmpiederumu, kādas sekas tas izraisījis.

[10.13] Pieteicējs norāda uz to, ka pastaigu laukumi nav nodrošināti ar trauksmes pogu. Par šo apstākli strīda nav. Pieteicējs nav paskaidrojis, kādu tiesību aizskārumu viņš šajā apstāklī saskata, taču noprotams, ka pieteicēja arguments ir saistīts ar drošību.

Atbilstoši Eiropas Padomes Ministru komitejas 2006.gada 11.janvāra rekomendācijas Rec(2006)2 „Eiropas cietumu noteikumi" (turpmāk – Eiropas cietumu noteikumi) 18.2.apakšpunktam vispārīgi ieslodzījuma vietā ir nepieciešams ierīkot tādu signalizācijas sistēmu, kas nodrošina ieslodzīto personu drošību un iekšējās kārtības ievērošanu ieslodzījuma vietā, tostarp dodot ieslodzītajiem iespēju apdraudējuma gadījumā sazināties ar ieslodzījuma vietas atbildīgajām amatpersonām. Tomēr signalizācijas sistēmas esība pati par sevi nav pašmērķīga – būtiski ir, ka ieslodzījuma vietā pastāv sistēma, kas nodrošina minētās funkcijas.

Spriedumā norādīts, ka pieteicējam bija iespēja sazināties un izsaukt cietuma amatpersonu, klauvējot pie pastaigu laukuma durvīm. Pieteicējs nav minējis nevienu konkrētu pārbaudāmu gadījumu, kad viņš vai kāds cits ieslodzītais pastaigu laukumā būtu piedzīvojis ar drošības apdraudējumu saistītas situācijas un nav varējis sazināties ar uzraugu.

[10.14] Tiesa secināja, ka rakstveida atvainošanās ir pietiekams atlīdzinājums pieteicējam par konstatētajiem pārkāpumiem.

[11] Ar Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 4.janvāra spriedumu pieteicēja pieteikums Nr.2 noraidīts.

Spriedums pārsūdzētajā daļā pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[11.1] Spriedumā konstatēts, ka kameras Nr./kamera A/ platība ir 8,30 kvadrātmetri. Tajā ir divi uz āru vērsti logi: viens

logs – PVC stikla paketes logs, tā izmēri ir 0,31 metri x 1,04 metri, otrs logs – PVC stikla paketes logs, kura augšdaļā ir iebūvēts stikla bloks (izmēri 0,15 metri x 0,15 metri) un ventilācijas lūka, stikla paketes izmēri 0,33 metri x 0,81 metrs, kas nodrošināja dabisko apgaismojumu. Logi nav atverami. Logiem priekšā no kameras puses bija metāla restes. Kamera Nr./kamera A/ ir aprīkota ar mākslīgās pieplūdes-nosūces ventilāciju (ventilācijas vada diametrs 125 milimetri), kuru nodrošina 2011.gada decembrī ekspluatācijā nodotā ventilācijas sistēma. Ventilācijas sistēmas jauda ir 3800 kubikmetri stundā un tā nodrošina gaisa apmaiņu astoņās telpās. Pieplūdes ventilācijas lūka ir izvietota loga atvērumā un aprīkota ar žalūzijām. Žalūziju stāvokli var regulēt nepieciešamības gadījumā pats ieslodzītais, tādējādi regulējot gaisa plūsmu kamerā. Nosūces ventilācijas lūka (izmērs 0,05 metri x 0,20 metri) atrodas sienā virs sanitārā mezgla. Ventilācijas sistēma strīdus periodā bija darba kārtībā un darbojās nepārtraukti.

Tiesa secināja, ka pieteicējam strīdus periodā tika nodrošināta pietiekama gaisa apmaiņa, ko nodrošināja ventilācijas sistēma, kuras darbību nepieciešamības gadījumā varēja regulēt pieteicējs pats. Ja dabiskā ventilācija nav pieejama, bet mākslīgā ventilācija ir laba, tad secināms, ka kopumā ventilācija bija nodrošināta.

[11.2] Tiesa konstatēja, ka kamerā Nr./kamera A/ bija izlietne (izmēri aptuveni 50 centimetri x 50 centimetri) un ūdens krāns ar pastāvīgu aukstā ūdens padevi. Laikā, kad pieteicējs atradās kamerā, ūdenspadeves traucējumi netika konstatēti, uz tiem nenorādīja arī pieteicējs. Pieteicējam saskaņā ar grafiku bija nodrošināta iespēja nomazgāties dušā piektdienā 2018.gada 9.februārī, par to lietā strīda nav.

Neviens normatīvais akts nenoteic, ka ieslodzītie būtu jānodrošina ar karstā ūdens padevi soda izolatora kamerās. Pieteicējs pieteikumā nav norādījis, kādas tieši problēmas viņam radīja karstā ūdens neesība kamerā. Pieteicējam bija iespēja vērsties pie cietuma administrācijas ar lūgumu, lai viņam atjauj dušu apmeklēt biežāk nekā reizi nedēļā, taču pieteicējs ar šādu lūgumu pie cietuma administrācijas nebija vērsies.

Lai arī karstā ūdens neesamība varēja pieteicējam sagādāt atsevišķas neērtības, tomēr tas nevarēja sasniegt minimālo bardzības līmeni, lai atzītu, ka noticis Konvencijas 3.panta pārkāpums.

[11.3] Saskaņā ar cietuma administrācijas sniegto informāciju kameras Nr./kamera A/ sanitārā mezgla platība ir aptuveni 1,80 metri x 0,80 metri (1,44 kvadrātmetri), sanitārais mezgls no pārējās kameras telpas bija norobežots ar 1,80 metrus augstu norobežojumu ar durvīm (augstums 1,43 metri), kas veidots no OSB plāksnēm un pilnībā nodrošināja pieteicēja privātumu. Pieteicējs kamerā Nr./kamera A/ atradās viens. Kamerā bija ierīkots skatlodziņš (izmēri 19 centimetri x 66 centimetri), bet tas netiek izmantots un tam priekšā atrodas koka plāksne, kas pieskrūvēta ar skrūvēm.

Tiesa secināja, ka atbilstoši Eiropas cietumu noteikumu 19.3.apakšpunktam pieteicējam kamerā Nr./kamera A/ strīdus periodā bija nodrošināts pietiekams privātums sanitāro labierīcību apmeklējuma laikā, jo virs sanitārā mezgla esošais novērošanas lodziņš bija pilnībā nosegts ar saplāksni un pa to kamerā ielūkoties nebija iespējams. Pieteicēja norādītais, ka no koridora pavērās skats uz sanitāro mezglu, ir vērtējams kā faktiskajiem apstākļiem neatbilstošs.

[11.4] Spriedumā norādīts, ka pieteicējs nav minējis nevienu konkrētu gadījumu, kad viņam bijusi nepieciešamība nekavējoties sazināties ar cietuma amatpersonām, taču signalizācijas trūkuma dēļ tas nav izdevies.

Saskaņā ar pārvaldes 2007.gada 28.februāra kartības Nr.1/12-1.kārt „Apcietināto un notiesāto uzraudzības kārtība ieslodzījuma vietās" 4.punktu, cietumā tiek nodrošināta nepārtraukta ieslodzīto diennakts uzraudzība. Turklāt, ņemot vērā, ka pieteicējs ir uz mūžu notiesātā persona, kura saskaņā ar Kodeksa 50.[8] panta pirmo daļu izvietojama atsevišķā slēgtā cietuma blokā ar pastiprinātu uzraudzību, nepieļaujot kontaktus ar ieslodzītajiem, kuri nav notiesāti uz visu mūžu, viņam nepieciešamības gadījumā nevarēja būt problēmu sazināties ar Uzraudzības daļas amatpersonām, klauvējot pie kameras durvīm vai arī pasaucot ar balsi. Uzraudzības daļas amatpersona, sadzirdot klauvēšanu, pienāk pie kameras durvīm, lai noskaidrotu izsaukuma iemeslu.

Spriedumā secināts, ka signalizācijas sistēma nav vienīgā iespēja, kā sazināties ar amatpersonu, ieslodzītajām personām vienmēr ir iespēja sazināties un izsaukt cietuma amatpersonu, klauvējot pie kameras durvīm vai arī pasaucot ar balsi. Tāpat pieteicējam pastāvēja iespēja sazināties ar cietuma administrāciju kameru apgaitas laikā, skaitlisko pārbaužu laikā, ēdiena izsniegšanas laikā, caur kameras logu, pie jebkuras izvešanas no kameras, kā arī rakstiski dienas kārtības noteikumu paredzētajā laikā un kārtībā. Līdz ar to nav saskatāms cietuma administrācijas rīcības prettiesiskums un neatbilstība normatīvo aktu prasībām. Nevienā nacionālajā normatīvajā aktā brīvības atņemšanas iestādei nav noteikts pienākums soda izolatora kamerās ierīkot izsaukuma pogas.

[11.5] Saskaņā ar cietuma administrācijas sniegto informāciju kamerā Nr./kamera A/ bija veikta santehnikas pārbaude un bojājumi netika konstatēti. No fotoattēliem vizuāli konstatēts, ka santehnika ir tehniskā kārtībā. Turklāt pieteicējam, atrodoties kamerā Nr./kamera A/, bija iespēja vērsies pie cietuma administrācijas ar pieteikumu par santehnikas bojājumu novēršanu. Pieteicējs to nedarīja. Arī pēc strīdus perioda (līdz 2018.gada 5.martam, kad uzņemti minētie fotoattēli) santehniķis uz minēto kameru netika izsaukts, kā arī saimnieciskajā apkalpē nodarbinātajiem netika izsniegts uzdevums santehnikas remonta veikšanai.

[11.6] Pieteicējs norādīja, ka viņam soda izolatorā atņēma matraci, krūzi, karoti, trīs bļodas, silto apakšveļu, rokas pulksteni un administratīvos dokumentus, bet vietā izsniedza mantas, kas nebija jaunas, kā arī traukus, ko bija lietojuši citi. Tas, ka pieteicējam nebija atļauts ņemt līdzi uz soda izolatoru matraci, neietekmēja iespēju ievērot naktsmieru, jo viņš ar matraci tika nodrošināts.

Iepazīstoties ar priekšmetu, kurus pieteicējs nodeva glabāšanā pirms ievietošanas kamerā Nr./kamera A/, sarakstu, tiesa nekonstatēja, ka pieteicēja rīcībā būtu atradusies siltā apakšveļa.

Tiesa norādīja, ka, lai mazinātu notiesātajiem iespēju aizliegto priekšmetu glabāšanai soda izolatorā, ievietojot ieslodzīto soda izolatora kamerās, ieslodzītajiem nav atļauts valkāt personisko apģērbu. Notiesātajiem tiek izsniegtas atbilstoša izmēra

tīras drēbes, kas izgatavotas no kokvilnas auduma. Pieteicējam soda izolatorā tika atstātas apakšbikses un siltās zeķes.

Pieteicējam, atrodoties soda izolatorā, tika nodrošinātas sarakstes iespējas ar dažādām institūcijām, pieteicējs varēja izmantot nepieciešamos dokumentus.

[11.7] Saskaņā ar noteikumu Nr.1022 1.pielikumu „Dienas uztura norma" visām uztura normām dienā ir paredzēts 1 grams (bruto) tējas. Ar pārvaldes priekšnieka 2016.gada 30.novembra rīkojumu Nr.296 „Par ieslodzīto ēdināšanas organizēšanu Ieslodzījumu vietu pārvaldes ieslodzījuma vietās" tika apstiprināti „Metodiskie norādījumi ieslodzīto ēdināšanas organizēšanai", kuros ir noteiktas vienotas ēdienkartes visās ieslodzījuma vietās. Saskaņā ar minētajām ēdienkartēm noteikumos Nr.1022 paredzētais tējas daudzums katru dienu tiek izlietots tējas pagatavošanai brokastīs. Līdz ar to tiesa nekonstatēja Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcības prettiesiskumu un neatbilstību normatīvo aktu prasībām.

[11.8] Tiesa atzina, ka kamerā Nr./kamera A/ pieteicējam bija nodrošināti sadzīves apstākļi, kas atbilda vispārējām higiēnas un epidemioloģiskās drošības prasībām un neradīja pieteicēja būtisku cilvēktiesību ierobežojumu. Līdz ar to nav tiesiska pamata skatīt jautājumu par atlīdzinājuma noteikšanu.

[12] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2019.gada 30.septembra lēmumu pieteikumi Nr.3 un Nr.4 apvienoti vienā tiesvedībā.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 2.aprīļa spriedumu pieteicēja pieteikumi Nr.3 un Nr.4 noraidīti.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[12.1] Spriedumā secināts, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija nav pārkāpusi pieteicēja tiesības izmantot starptautisko cilvēktiesību aizsardzības mehānismu. Turklāt pieteicējam attiecīgajā laika periodā bija naudas līdzekļi kopiju izgatavošanai, ko pieteicējs nav apstrīdējis.

[12.2] Spriedumā konstatēts, ka apgaismojums mācību telpā Nr.4 bija pietiekams.

Lietā nav strīda, ka pieteicējs no 2018.gada 1.septembra ieguva pamatizglītību un mācību process notika mācību telpā Nr.4.

Tiesa secināja, ka lietā nav konstatējams tāds dabiskā apgaismojuma trūkums mācību telpā Nr.4, kas varētu liecināt par necilvēcīgiem apstākļiem. Lai gan logi ir izvietoti samērā augstu, tomēr dabiskā gaisma klases telpā ieplūst, turklāt galdi ir izvietoti logu tuvumā. Turklāt dabiskā apgaismojuma iespējamo trūkumu bija iespēja kompensēt, ieslēdzot mākslīgo apgaismojumu, par kura pietiekamību tiesai šaubas neradās.

[12.3] Tiesa nekonstatēja, ka mācību telpā Nr.4 būtu bijusi tik zema gaisa temperatūra, ka būtu pamats atzīt būtisku cilvēktiesību aizskārumu. Tiesa ņēma vērā, ka ieslodzītajiem tika atļauts telpā uzturēties virsdrēbēs, proti, pat ja telpā bija salīdzinoši vēsi, tad to kompensēja siltās drēbes. Tiesa ņēma vērā arī to, ka saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma 2019.gada 27.marta izziņu citi ieslodzītie nav vērsušies ar iesniegumiem par neatbilstošiem apstākļiem mācību telpā Nr.4.

[12.4] Spriedumā secināts, ka dabiskais apgaismojums kamerā Nr./kamera C/ bija pietiekams. Fotoattēli ļauj raksturot kameru kā samērā gaišu. Tiesa ņēma vērā, ka 2012.gada 2.novembra vizītē Tiesībsarga biroja darbinieki norādīja, ka soda izciešanas apstākļi Daugavgrīvas cietuma Daugavpils nodaļas režīma zemākajā pakāpē uz mūžu notiesātajiem ir vērtējami kā labi, cita starp, lai arī kameru logi iziet uz gaiteni, tomēr dabiskais apgaismojums ir pietiekams. Tāpat tiesa ņēma vērā, ka 2019.gada 14.februārī kamerā Nr./kamera C/ tika uzstādīts papildus LED gaismeklis, kas nodrošināja apgaismojumu kamerā vairāk par 300 luksiem. Tātad, dienas gaismas subjektīvi uztveramais trūkums varēja tikt kompensēts, ieslēdzot mākslīgo apgaismojumu.

[12.5] Tiesa kamerā Nr./kamera C/ nekonstatēja nepietiekamu ventilāciju. Kamerā gaisa apmaiņu nepārtraukti nodrošināja mākslīgā ventilācija, kas darbojās cauru diennakti.

Tiesa ņēma vērā, ka 2012.gada 2.novembra vizītē Tiesībsarga biroja darbinieki norādīja, ka soda izciešanas apstākļi Daugavgrīvas cietuma Daugavpils nodaļas režīma zemākajā pakāpē uz mūžu notiesātajiem ir vērtējami kā labi, cita starp, problēmas ar ventilāciju vizītes laikā nav konstatētas.

Pieteicēja apgalvojumi, ka viņš izjutis veselības problēmas saistībā ar mākslīgās ventilācijas piegādāto uzsildīto gaisu, nav pierādīti. Saskaņā ar izrakstu no pieteicēja medicīniskās kartes, pieteicējs laikā no 2018.gada 18.marta līdz 2019.gada 18.martam ar acu, deguna elpceļu saslimšanām pie ārsta nav vērsies.

[12.6] Tiesa par nepamatotu atzina pieteicēja apgalvojumu par pārāk spožo nakts apgaismojumu.

Tiesas ieskatā, viena gaismekļa ar vienu spuldzi, kuras jauda ir 9W, izstarotais apgaismojums pietiekami plašā telpā nav atzīstams par pārāk spožu, lai tas traucētu gulēt. Nakts apgaismojums kamerās nepieciešams, lai ieslodzījuma vietas administrācijai nodrošinātu ieslodzīto personu nepārtrauktu uzraudzību. Pieteicējs nav arī norādījis uz pierādījumiem, kas liecinātu, ka viņš strīdus laika posmā vērsies cietuma Medicīnas daļā ar bezmiega problēmu.

[12.7] Spriedumā secināts, ka lietas materiāli nedod pamatu uzskatam, ka pieteicējam izsniegtie gultas piederumi un gultas veļa bija viņa augumam nepiemēroti un ka tādējādi tika traucēts pieteicēja naktsmiers.

Saskaņā ar izrakstu no pieteicēja medicīniskās kartes viņa augums ir 182 centimetri. Saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma 2019.gada 1.aprīļa izziņu pieteicējam izsniegto gultas piederumu izmēri ir šādi: matracis – 1,90 metri x 0,8 metri, palagi – 2,20 metri x 1,5 metri, sega – 2,05 metri x 1,40 metri. Nodrošinājuma daļā netika saņemti pieteicēja iesniegumi par matrača un gultas veļas nomaiņu. Minētajā izziņā norādītās ziņas par gultas piederumu izmēriem apstiprina iepirkuma tehniskā specifikācija.

[12.8] Saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma 2019.gada 1.aprīļa izziņu būtiska gaisa piesārņojuma 3.korpusa pastaigu laukumā nevar būt, jo piesārņojuma avota tuvumā nav. Kanalizācijas akas ir atslēgas no kanalizācijas sistēmas un daļēji aizbērtas, attālums no pastaigu laukuma līdz dzelzceļa sliedēm ir 70-90 metri, pastaigu laukumu no sliedēm šķir piecus

metrus augsts žogs un ēka. Saskaņā ar cietuma Nodrošinājuma daļas 2019.gada 4.jūnija izziņu 3.korpusa pastaigu laukumā neviena kompetentā iestāde nav veikusi gaisa piesārņojuma analīzes un nav devusi Daugavgrīvas cietumam atzinumu. Saskaņā ar Nodrošinājuma daļas 2019.gada 2.septembra izziņu pastaigu laukumā esošās divas akas ir aprīkotas ar metāla lūkām. Šajā izziņā norādīto apstiprina arī lietā iesniegtie fotoattēli, proti, fotoattēlos ir redzamas metāla lūkas.

Tiesa neguva objektīvu apstiprinājumu pieteicēja apgalvojumiem, ka pastaigu laukumā valdījušas nepatīkamas smakas. Cita starp nav ticami arī pieteicēja paskaidrojumi par pastāvīgām smakām no tuvumā esošā dzelzceļa, jo dzīvē gūtie novērojumi šādu versiju ļauj noraidīt.

[12.9] Saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma 2019.gada 12., 15. un 16.aprīļa izziņām pieteicējs laikā no 2018.gada 18.marta līdz 2019.gada 18.martam tikai 2018.gada 19.oktobrī bija ticies ar psiholoģi telpā, kas aprīkota ar metāla restēm. Pieteicējs vairākas reizes ticies ar garīgās aprūpes pārstāvjiem koplietošanas telpā bez norobežojošām metāla restēm. Saskaņā ar cietuma 2019.gada 16.aprīļa izziņu laikā no 2018.gada 7.jūlija līdz 2019.gada 7.februārim pieteicējs nav vērsies ar iesniegumiem vai sūdzībām par norobežojumu pārrunu telpā. Lietā nav pierādījumu, ka pieteicējam, izņemot 2018.gada 19.oktobri, strīdus laika posmā būtu notikušas tikšanās ar psihologu, sociālo darbinieku vai garīgās aprūpes pārstāvi telpā, kas aprīkota ar metāla restēm. Tādējādi tiesai nebija pamata konstatēt jaunas pārkāpuma epizodes papildus iestādes konstatētajai 2018.gada 19.oktobra epizodei.

[12.10] Spriedumā secināts, ka rakstveida atvainošanās ir pietiekams atlīdzinājums pieteicējam par konstatētajiem pārkāpumiem.

[13] Par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 26.jūlija spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību (turpmāk – apelācijas sūdzība Nr.1), kas pamatota ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[13.1] Pieteicējs nepiekrīt pirmās instances tiesas spriedumā sniegtajam pierādījumu vērtējumam un izdarītajiem secinājumiem.

[13.2] Logam priekšā esošais cinkotais režģis ne tikai ir kaitīgs veselībai, bet arī traucē atvērt logu. Caur ventilācijas sistēmu piegādāto gaisu nevar uzskatīt par svaigu, jo tas ventilācijas sistēmā tiek uzsildīts. Pieteicējs tiek diskriminēts, jo ieslodzītajiem, kas izmitināti 1.korpusa kamerās, tiek nodrošināts atbilstošs dabiskais apgaismojums un dabiskā ventilācija.

[13.3] Uz mūžu notiesātajiem ieslodzītajiem, kas atrodas Daugavgrīvas cietuma 2.korpusa vidējā pakāpē, ir iespēja izmantot cietuma īpašumā esošu elektrisko tējkannu par valsts līdzekļiem. Minētajā korpusā atrodas speciāla telpa ar televizoru un elektrisko tējkannu, kuru var apmeklēt jebkurā brīdī un uzvārīt karsto ūdeni. Savukārt ieslodzītajiem 3.korpusa zemākajā pakāpē nav iespēju bez maksas izmantot cietuma īpašumā esošu elektrisko tējkannu.

Pieteicēja ieskatā, lietas materiālos esošais Veselības inspekcijas atzinums, ka pieteicējam ir kāju nagu sēnīte, norāda uz to, ka pieteicējam ir īpaša nepieciešamība uzvārīt ūdeni. Turklāt karstais ūdens tiek nodrošināts kamerās citās ieslodzījuma vietās, piemēram, Jelgavas un Olaines cietumos, kā arī paša Daugavgrīvas cietuma 2.korpusa kamerā Nr./kamera D/.

[13.4] Ņemot vērā, ka pieteicējs ir krišnaīts viņam ir jāizvairās no tāda ēdiena lietošanas uzturā, ko nav gatavojušas krišnas. Turklāt šādu ēdienu viņš nevar piedāvāt arī Krišnam. Pieteicējam tika liegta iespēja dziedāt Harē Krišnas mahāmantru, jo pieteicējs nedzīvo kamerā ar citiem krišnaītiem, kā arī cietuma administrācija viņu neizvieto atsevišķā kamerā. Tādējādi ir pārkāptas viņa Konvencijas 9.pantā un Satversmes 99.pantā noteiktās tiesības.

[13.5] Attiecībā uz rakstāmpiederumu nodrošināšanu pieteicējs norāda, ka cietuma administrācija ir „nozagusi" viņa iesniegumu, lai tādējādi nevarētu pierādīt, ka pieteicējs ir vērsies pie viņiem ar lūgumu pēc papīra. Tāpat tiesa nav vēlējusies uzklausīt liecinieku liecības, kas apstiprinātu, ka pieteicējs ir vērsies pie citiem ar lūgumu pēc rakstāmpiederumiem.

[13.6] Ņemot vērā, ka ieslodzītajām sievietēm par valsts līdzekļiem tiek nodrošinātas higiēniskās paketes, tad ieslodzītajiem vīriešiem būtu nepieciešams nodrošināt papildu 50 gramus ziepju vai vēl vienu zobu birsti.

[13.7] Pieteicējam netiek nodrošināta iespēja saņemt pilnvērtīgu uzturu, kas atbilst viņa reliģiskajai pārliecībai. Turklāt, pieteicēja ieskatā, pagatavotais ēdiens netiek realizēts tam paredzētajā laikā, jo ēdiens netiek gatavots cietumā uz vietas.

Pieteicēja ieskatā, jogurts, kas viņam tiek pasniegts Daugavgrīvas cietumā neatbilst jogurta pazīmēm un īpašībām. Jelgavas un Olaines cietumos pieteicējam tiek nodrošināts jogurts fasētā veidā, uz kura redzamas visas sastāvdaļas, bet Daugavgrīvas cietumā – nefasētā veidā. Pieteicēja ieskatā, Daugavgrīvas cietumā viņam tiek piedāvāts kefīrs ar cukuru, nevis jogurts.

Pieteicējs nevar uzturā lietot maizi, jo tās sastāvā ir olas, ko pieteicējs savas reliģiskās pārliecības dēļ uzturā nevar lietot.

[13.8] Pieteicējs nezina, kas parakstās par mazgāšanas līdzekļu saņemšanu. Nodrošināto mazgāšanas līdzekļu klāsts ieslodzījuma vietās atšķiras.

[13.9] Pieteicējs par iespēju drēbes mazgāt cietuma veļas mazgātavā uzzināja tikai 2019.gada 11.jūlija sēdē. Pieteicējs lūdz tiesu pieprasīt informāciju no citiem ieslodzītajiem, par to, kad viņi ir uzzinājuši par iespēju mazgāt drēbes cietuma veļas mazgātavā.

[13.10] Ņemot vērā, ka 1.korpusa ieslodzītajiem tiek nodrošināta iespēja apmeklēt sporta zāli saskaņā ar grafiku, pieteicējs tiek diskriminēts. Pieteicējs sporta zāli apmeklējis arī Jelgavas cietumā.

[13.11] Pieteicējam netika nodrošināta iespēja atrasties kamerā ar pietiekamu privātumu, jo logs bija vērsts uz gaiteni, no kura var redzēt visu kameru. Cietuma administrācija strīdus periodā arī neizmantoja iespēju nolaist žalūzijas. Personāls pa nakti staigā pa gaiteni, ieskatās kamerā, tādējādi traucējot pieteicēja naktsmieru.

[13.12] Cietumā ir iespējams veikt tikai zobu ekstrakciju, nevis zoba plombas izņemšanu vai nomaiņu.

[13.13] Tiesa, nosakot morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru, nav ņēmusi vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi.

[14] Par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 4.janvāra spriedumu daļā pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību (turpmāk – apelācijas sūdzība Nr.2), kas pamatota ar pieteikumā paustajiem apsvērumiem, papildus norādot turpmāk minētos apsvērumus.

[14.1] Pirmās instances tiesa nedeva iespēju lieciniekam sniegt paskaidrojumu par to, ka kamerā Nr./kamera A/ nav nodrošināts pietiekams privātums sanitārā mezgla apmeklējuma laikā.

[14.2] Lietā netika veikta ekspertīze par dabisko un mākslīgo apgaismojumu, kā arī dabisko un mākslīgo ventilāciju kamerā Nr./kamera A/. Lietas materiālos ir tikai cietuma administrācijas viedoklis, taču šāds viedoklis saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumā lietā „Savičš pret Latviju" norādīto nav uzskatāms par pierādījumu. Ieslodzītajam nedrīkst liegt piekļuvi svaigam gaisam un dienasgaismai. Nevienai no gaismekļu spuldzēm nebija 5000 kelvinu (K). Ventilācijas sistēma nepiegādāja svaigu gaisu.

[14.3] Soda izolatora kameras platība bija mazāka par deviņiem kvadrātmetriem.

[14.4] Pieteicējam izsniedza vecu, svešu apģērbu, kas nebija piemērots ziemas sezonai. Šāda apģērba nēsāšana ir pazemojoša. Pēc tam pieteicējam sākās alerģija, tas ir fiksēts medicīniskajā daļā.

[14.5] Kamerā Nr./kamera A/ nebija izsaukuma pogas, tādēļ nebija piefiksēts, cik reizes pieteicējs vērsās pēc palīdzības pie cietuma personāla. Ja izsaukums būtu fiksēts videoierakstā, tad cietuma personāls būtu spiests fiksēt to izsaukumu žurnālā.

[14.6] Pieteicējam tika liegta iespēja dzert tēju saskaņā ar uztura normu Nr.4. Cietumā tika pasniegta melnā tēja, bet pieteicējs melno tēju nedrīkst dzert savas reliģiskās pārliecības dēļ. Melnā tēja netika aizvietota ar karstu ūdeni.

[14.7] Pieteicējs 2018.gada 17.janvārī vērsās pie cietuma administrācijas saistībā ar zobu sāpēm, stomatologa pakalpojumu saņēma 2018.gada 19.janvārī.

[14.8] Administratīvajā lietā Nr.A420387012 nospriests atlīdzināt 1138,30 *euro* pieteicējam, kuram ieslodzījuma vietā nebija nodrošināti atbilstoši uzturēšanās apstākļi.

[15] Par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 2.aprīļa spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību (turpmāk – apelācijas sūdzība Nr.3), kas pamatota ar pieteikumā paustajiem apsvērumiem, papildus norādot turpmāk minētos apsvērumus.

[15.1] Pirmās instances tiesa izskatāmo lietu spriedumā ir salīdzinājusi ar lietu Nr.A420363414. Minētajā lietā noteikts morālā kaitējuma atlīdzinājums 300 *euro* apmērā par to, ka persona trīs reizes ir ievietota norobežojumā pārrunu laikā. Pieteicējs norāda, ka arī viņš norobežojumā ir ticis ievietots vairākkārt, proti, 2018.gada 23.jūlijā, 18.oktobrī un 2019.gada 29.janvārī.

[15.2] Lietā Nr.A420250219 par prettiesisku atzīta Daugavgrīvas cietuma faktiskā rīcība, nenodrošinot pietiekamu dabisko apgaismojumu Daugavgrīvas cietuma kamerā Nr./kamera C/ laikā no 2019.gada 1.februāra līdz 27.martam, un uzlikts pienākums personai atlīdzināt nemantisko kaitējumu 350 *euro* apmērā.

[15.3] Eiropas cietumu noteikumi aizliedz uz logiem izvietot tādas konstrukcijas, kas ieslodzītajiem liedz iespēju piekļūt svaigam gaisam un apgrūtina vai ierobežo dabiskā apgaismojuma ieplūdi kamerā.

[15.4] Daugavgrīvas cietumā 2018.gada rudenī visās 3.korpusa kamerās tika veikta sanitāro mezglu norobežojumu rekonstrukcija. Proti, aizslietņi tika demontēti, bet to vietā tika uzstādītas pilnvērtīgas sienas (no grīdas līdz griestiem). Tādējādi sanitāro mezglu pārvēršot par atsevišķu, pilnībā norobežotu telpu. Ievērojot minēto, mākslīgās ventilācijas piespiedu nosūces lūka atrodas kameras sanitārajā mezglā, savukārt gaisa pieplūdes lūka atrodas kameras dzīvojamajā zonā. Pieteicēja ieskatā, abām lūkām ir jāatrodas vienā telpā.

[15.5] Ventilācijai ir jābūt nodrošinātai visu diennakti, nevis lūdzot cietuma administrāciju atvērt logus.

[15.6] Spriedumā norādīts, ka 2019.gada 14.februārī kamerā Nr./kamera C/ tika uzstādīts papildus LED gaismeklis, taču pieteicēja prasījums bija par laika periodu no 2018.gada 7.jūnija līdz 2019.gada 7.februārim.

[15.7] Pieteicējs ir ticis pakļauts diskriminācijai, jo cietumā ir skolas telpas ar labiem apstākļiem (lieli logi, silts).

[16] Pārvalde rakstveida paskaidrojumā norāda, ka pieteicēja apelācijas sūdzība Nr.1 nav pamatota un ir noraidāma.

[16.1] Pieteicējam diagnozi „hipotonija" noteica, medikamentozo ārstēšanu nozīmēja un ikdienā lietot kafiju un melno tēju rekomendēja Jelgavas cietuma Medicīnas daļas ārsta palīgs 2017.gada 13.janvārī. Atrodoties Daugavgrīvas cietumā, pieteicējs strīdus periodā Medicīnas daļā vērsies 17 reizes. Pieteicējs pirmo un vienīgo reizi sūdzības par pazemināto asinsspiedienu izteicis tikai 2018.gada 6.februārī, kad notika pieteicēja apskate pirms ievietošanas soda izolatorā. Pēc asinsspiediena izmērīšanas tika konstatēts, ka asinsspiediens ir normas robežās, diagnoze – praktiski vesels, var atrasties soda izolatorā. Ārstēšana netika nozīmēta, rekomendācijas netika sniegtas. Pieteicēja ārstējošais ārsts nav rekomendējis lietot attiecīgus dzērienus. Turklāt pieteicējs norādījis, ka atbilstoši savai reliģiskajai pārliecībai viņš uzturā nedrīkst lietot kafiju un melno tēju.

Strīdus periodā objektīvi pierādījumi, ka pieteicējam ir pazemināts asinsspiediens nav konstatēti, sūdzības par to bija izteiktas tikai vienu reizi un objektīvi neapstiprinājās.

[16.2] Mantru var skaitīt divos veidos, proti, veicot individuālo meditāciju (mantras skaitīšana uz krellītēm – džapa) vai kopīgi dziedot mantras (kīrtana). Konkrētajā gadījumā pieteicējam ir pieejama individuālā meditācija – džapa.

Mantras skaitīšanai nav nepieciešami īpaši apstākļi. Džapu var skaitīt gan telpās, gan svaigā gaisā. Nav svarīgi arī tas, cik skaļi tas tiek darīts. Mantru var atkārtot arī klusām pie sevis. Krišnas apziņas ticība neierobežo mantru skaitīšanu citu

klātbūtnē. Bez tam džapas laikā netiek obligāti pieprasīts veikt kādas īpašas darbības (izņemot kreļļu skaitīšanu un mantras vārdu atkārtošanu), piemēram, nostāties kādā pozā vai dejot, neparedz arī kādu obligātu rituālu īstenošanu.

Kritiski vērtējams pieteicēja apgalvojums, ka kādam cilvēkam var traucēt cits cilvēks, kurš sēž vai stāv ar krellēm rokās un neskaļi atkārto vārdus. Lūgšanas pieteicējs var veikt kamerā, kur savu brīvības atņemšanas sodu viņš izcieš ar vēl vienu ieslodzīto, būtiski neapgrūtinot kameras biedru ar to, jo mantras skaļumam nav nozīmes, un pieteicējs to var darīt klusām pie sevis.

Pārvaldes ieskatā, lūgšanas veikšana citu ieslodzīto klātbūtnē ir apgrūtinājums, tomēr ierobežojums nav tāds, kas pavisam liedz pieteicējam nodoties savai reliģijai.

[16.3] Nevienā iesniegumā, kas cietumā reģistrēts strīdus periodā, par ēdiena nodrošināšanu atbilstoši pieteicēja reliģiskajai pārliecībai nebija izteikts iebildums (šaubas) saistībā ar Daugavgrīvas cietumā izsniegtās maizes atbilstību pieteicēja reliģiskajai pārliecībai. Pieteicējs nebija vērsies arī ar iebildumiem par gatavo ēdienu realizācijas laiku un pavāru reliģisko pārliecību. Pieņemot pārsūdzēto lēmumu, minētie apstākļi netika vērtēti.

Daugavgrīvas cietumā ieslodzītajiem paredzētā ēdiena pagatavošanu nodrošina saimnieciskajā apkalpē par samaksu nodarbinātie ieslodzītie. Šādu „darba" vietu skaits ir ļoti ierobežots. Kodeksa $56.^2$ pants noteic pretendentu atlases kritērijus, pēc kuriem būtu jāvadās cietumam, izvēloties ieslodzīto saimnieciskajā apkalpē vakantajam amatam. Starp tiem nav kritērijs – reliģiskā pārliecība. Tādējādi, lai cietums nodrošinātu pieteicējam iespēju piedāvāt atbilstošu ēdienu Krišnam, vairākiem virtuves darbiniekiem jāizvirza prasība būt krišnaītiem, tādējādi ierobežojot pie citu konfesiju piederošajiem ieslodzītajiem iespēju pretendēt uz attiecīgo amatu.

[16.4] Piena produktu piegādi strīdus periodā nodrošināja SIA „Regat". Daugavgrīvas cietums strīdus periodā vispār nav iegādājies kefīru. Strīdus periodā Daugavgrīvas cietums regulāri iegādājies jogurtu, minēto apstiprina arī pavadzīmes.

[16.5] Strīdus periodā maizi Daugavgrīvas cietumam piegādāja AS „Hanzas maiznīca". Izlases kārtībā pārbaudot maizes iegādes pavadzīmes strīdus periodā, tika konstatēts, ka Daugavgrīvas cietumam tiek piegādāta „Ģimenes" kviešu maize un rudzu maize „Klēts klona". Pārbaudot minētās maizes sastāvu, nav konstatēts, ka cietumam piegādātajā maizes sastāvā būtu pievienotas olas.

[16.7] Argumentus par nodrošinātā ēdiena kvalitāti un sastāvu, pavāru reliģisko pārliecību un ēdiena piegādes laiku pieteicējs izteica tikai tiesas sēdē (iebildumus par ēdiena realizācijas laiku vispārīgā veidā pieteicējs izteica tikai otrajā tiesas sēdē), proti, nenorādot minētos argumentus ne pārvaldei, ne tiesai pieteikumā. Līdz ar to pārvalde tos nav vērtējusi, kā arī tiesai nebija pienākums tos vērtēt.

[16.8] Normatīvie akti neuzliek iestādei pienākumu visos gadījumos nodrošināt pieteicēju ar rakstāmpiederumiem un papīru. Iestādei iestājas pienākums nodrošināt ieslodzīto ar nepieciešamajiem rakstāmpiederumiem un papīru gadījumos, kad var izveidoties situācija, kurā, attiecīgo rakstāmpiederumu neesības dēļ, ieslodzītajam ir liegta pieeja tiesai, tas ir – aizstāvēt savas tiesības.

Pieteicējs vairāku gadu garumā regulāri veic saraksti ar valsts iestādēm, tajā skaitā pārvaldi un tiesu.

[16.9] Pārvalde nesaskata pieteicēja diskrimināciju apstāklī, ka noteikumu Nr.1022 mazgāšanas līdzekļu un personīgās higiēnas līdzekļu mēneša normas paredz sievietēm higiēniskās paketes. Minētais izņēmums ir pilnīgi loģisks un pamatots ar vīriešu un sieviešu fizioloģisko procesu atšķirībām.

[16.10] Pieteicējs nenoliedz, ka kameras uzkopšanas līdzekļus (saimniecības pasta un viens litrs tualetes mazgāšanas līdzekļa) viņš saņem, bet viņš norāda, ka citās ieslodzījuma vietās viņam bija pieejams plašāks uzkopšanas līdzekļu un rīku klāsts, piemēram, švammes un grīdas tīrīšanas līdzeklis.

[16.11] Attiecībā uz iekšējo sakaru sistēmu „Commax" norādāms, ka laikā, kad notiek zvans no amatpersonu iekārtas uz kamerā esošo iekārtu, kamerā esošajā iekārtā ir dzirdams skaņas signāls. Turklāt pieteicējs ir norādījis tikai uz hipotētisku savu tiesību aizskārumu, nenorādot nevienu konkrētu gadījumu, kad pieteicējs būtu konstatējis objektīvi pierādāmu noklausīšanās gadījumu.

[16.12] Amatpersonu pārvietošanās pa cietuma teritoriju un it īpaši norobežojošo gaiteni ir ierobežota, jo amatpersonas nakts laikā var atrasties un pārvietoties tikai tām noteiktajā teritorijā.

[17] Pārvalde rakstveida paskaidrojumā norāda, ka pieteicēja apelācijas sūdzība Nr.2 nav pamatota, jo pārsūdzētais spriedums ir taisnīgs un objektīvs.

[18] Pārvalde rakstveida paskaidrojumā norāda, ka pieteicēja apelācijas sūdzība Nr.3 nav pamatota un ir noraidāma.

[18.1] Pārvalde piekrīt pirmās instances spriedumā secinātajam.

[18.2] Pieteicējs apelācijas sūdzībā būtībā atreferē tos pašus argumentus, kādus viņš bija norādījis pieteikumā, tādējādi, acīmredzami vēloties, lai apgabaltiesa atkārtoti izvērtē visus apstākļus lietā.

[18.3] Lietā Nr.A420250219 nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums bija noteikts vairāk par nepamatotu pieteicēja norobežošanu ar metāla restēm pārrunu telpā, konstatētā dabiskā apgaismojuma nepietiekamība pati par sevi nav radījusi būtisku cilvēktiesību aizskārumu. Turklāt laika periods, kurā personai bija jāuzturas kamerā ar nepietiekamo apgaismojumu bija ilgāks, kā arī personai notikušas 11 individuālās tikšanās ar reliģiskās draudzes pārstāvi, kuru laikā persona bija norobežota ar metāla restēm.

[18.4] Pieteicējs pirmās instances tiesā nenorādīja informāciju, ka ventilācijas nosūces lūka atrodas kameras sanitārajā mezglā, kas ir pilnībā norobežots no pārējās telpas. Gluži pretēji, no pieteicēja apgalvojumiem varēja secināt, ka māksīgā ventilācija darbojas efektīvi.

[18.5] Pieteicējs apelācijas sūdzībā nepamatoti norādījis, ka individuālās tikšanās, kuru laikā pieteicējs bija norobežots ar metāla restēm, notikušas arī 2018.gada 23.jūlijā, 18.oktobrī un 2019.gada 29.janvārī, jo brīvā laika pasākumi nenotika tajā telpā, kurā notika tikšanās 2018.gada 19.oktobrī.

Apstāklis, ka pieteicējs tiesas sēdē nevarēja precīzi atcerēties cik tikšanās viņam ir bijušas, pārvaldes ieskatā, liecina, ka apstākļi telpā, kurā pieteicējs individuālo tikšanās reižu laikā bija norobežots ar restēm, neietekmēja pieteicēju un neradīja viņam ciešanas, jo pretējā gadījumā pieteicējs labi atcerētos katru šajā telpā pavadīto reizi.

Pieteicējs laikā no 2018.gada 7.jūlija līdz 2019.gada 7.februārim nebija vērsies ar iesniegumiem vai sūdzībām par norobežojumu pārrunu telpā.

[19] Pieteicējs rakstveida paskaidrojumos par pārvaldes paskaidrojumiem par pieteicēja apelācijas sūdzību Nr.1 norāda, ka tie ir nepamatoti turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[19.1] Pārvalde paskaidrojumos nav skaidrojusi, kāpēc tikai vidējās pakāpes ieslodzītie var izmantot cietuma īpašumā esošo elektronisko tējkannu.

[19.2] Pārvalde nav noskaidrojusi pieteicēja kameras biedra viedokli, par to, kā viņš jūtas dzīvojot kamerā ar pieteicēju, kurš varētu skaitīt un dziedāt mantras.

[19.3] Pieteicējam pārtikas uztura normā tiek nodrošināta baltmaize (Hanzas maiznīcas „Ģimenes" baltmaize), kuras saturā ir acerolas ekstrakts. Pieteicējs šādu maizi nevar lietot uzturā un piedāvāt Krišnam.

[19.4] Lai gan pārvalde paskaidrojumā ir norādījusi, ka pieteicējam papīra trūkuma dēļ nebija ierobežota iespēja aizstāvēt savas tiesības, taču ir konstatējams, ka pieteicējs ar lūgumu par papīra un rakstāmpiederumu nodrošināšanu pie administrācijas ir vērsies.

[19.5] Vīriešu dzimuma ieslodzītie tiek diskriminēti, jo sieviešu dzimuma ieslodzītajām tiek piešķirti lielāki līdzekļi personīgās higiēnas līdzekļu nodrošināšanai.

[19.6] Tas, ka Daugavgrīvas cietums ir iegādājies jogurtu nenozīmē, ka pieteicējs tiešām saņem jogurtu.

[20] Pieteicējs rakstveida paskaidrojumos par pārvaldes paskaidrojumiem par pieteicēja apelācijas sūdzību Nr.2 atkārtoti norāda uz neatbilstošiem uzturēšanās apstākļiem kamerā Nr./kamera A/ un zobu sāpēm laikā no 2018.gada 17.janvāra līdz 19.aprīlim.

[21] Ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2019.gada 2.oktobra lēmumu administratīvās lietas Nr.A420147819 un Nr.A43078019 apvienotas vienā tiesvedībā, apvienotajai lietai piešķirot Nr.A420147819.

Savukārt ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2020.gada 3.jūlija lēmumu administratīvās lietas Nr.A420147819 un Nr.A420254719 apvienotas vienā tiesvedībā, apvienotajai lietai piešķirot Nr.A420147819.

[22] Pieteicējs Administratīvajā apgabaltiesā 2020.gada 17.februārī un 13.martā vērsies ar lūgumiem izskatāmās lietas ietvaros vērtēt attiecīgi arī Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2020.gada 30.janvāra lēmumu Nr.1.12-Z/4427 (turpmāk – lēmums Nr.5; *lietas 4.sējuma 185. – 195.lapa*) un 2019.gada 6.septembra lēmumu Nr.1.13-Z/1680/1960 (turpmāk – lēmums Nr.6; *lietas 4.sējuma 171. – 184.lapa*).

Pārbaudot pieteicēja papildu iesniegtos lēmumus, konstatēts, ka tajos ir sniegts novērtējums pieteicēja sūdzībām par tādiem pašiem ieslodzījuma apstākļiem, tikai par vēlāku laika posmu kā izskatāmajā lietā, izņemot par bezmaksas dokumentu kopiju izgatavošanu iesniegšanai Apvienoto Nāciju Organizācijai un vietas miegam nodrošināšanu, kā arī pilnvērtīgas atpūtas liegšanu naktsmiera laikā. Proti, pārvalde lēmumā Nr.6 ir vērtējusi tādas pašas pieteicēja sūdzības par laika posmu no 2018.gada 8.jūnija līdz 2019.gada 28.aprīlim, savukārt lēmumā Nr.5 vērtējusi pieteicēja sūdzības par periodu no 2019.gada 28.aprīļa līdz 2019.gada 30.maijam. No lēmuma arī secināms, ka pieteicējs minētajā periodā bija izvietots Daugavgrīvas cietuma 3.korpusa kamerā Nr./kamera B/.

Ņemot vērā, ka pieteicēja papildu iesniegtajiem lēmumiem var būt nozīme, vērtējot iespējamās prettiesiskās faktiskās rīcības ilgumu, minētie lēmumi ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2020.gada 6.maija rezolūciju pievienoti izskatāmās lietas materiāliem.

Motīvu daļa

[23] Pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzības par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 26.jūlija un 2020.gada 2.aprīļa spriedumiem ir pamatotas, apelācijas sūdzība par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 4.janvāra spriedumu nav pamatota un pieteikumi ir apmierināmi daļā.

[24] Ar pārsūdzētajiem lēmumiem Nr.1 un Nr.3 atzīts, ka pieteicēja ievietošana:

1) kamerā Nr./kamera C/, kurā netika nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, laikā no 2017.gada 8.decembra līdz 2018.gada 9.janvārim, no 2018.gada 1.jūnija līdz 8.novembrim un no 2018.gada 9.novembra līdz 2019.gada 7.feburārim bija prettiesiska;

2) kamerā Nr./kamera B/, kurā netika nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, laikā no 2017.gada 7.decembra līdz 8.decembrim, no 2018.gada 9.janvāra līdz 6.februārim un no 13.februāra līdz 1.jūnijam bija prettiesiska;

3) pārrunu telpā, kas norobežota ar metāla restēm, 2018.gada 30., 31.janvārī, 20.februārī, 5., 12., 19.aprīlī, 24.maijā,

1.jūnijā un 19.oktobrī bija prettiesiska.

Par šo prettiesisko faktisko rīcību pārvalde kā atbilstošu kaitējuma atlīdzinājumu ir noteikusi rakstveida atvainošanos. Pieteicējs uzskata, ka piešķirtais atlīdzinājuma veids ir neatbilstošs, un lūdz piešķirt atlīdzinājumu naudas izteiksmē.

No norādītā izriet, ka apgabaltiesai vairs nav pamata pēc būtības pārvērtēt apstākļus saistībā ar dabiskā un mākslīgā apgaismojuma nodrošināšanu kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/, kā arī apstākļus ar pieteicēja ievietošanu pārrunu un satikšanās telpā ar norobežojošo režģi. Apgabaltiesai ir jāvērtē, vai pieteicējam ir piešķirams atlīdzinājums naudā. Ievērojot to, ka atlīdzinājuma veida un apmēra noteikšanai ir nepieciešams vērtēt visu ieslodzījuma apstākļu kumulatīvo ietekmi, tad pirms tam ir nepieciešams pārbaudīt, vai vēl kāda Daugavgrīvas cietuma faktiskā rīcība saistībā ar pieteicēja ieslodzījumā turēšanas apstākļiem būtu atzīstama par prettiesisku.

[25] Satversmes 95.pants cita starpā noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu un ka spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Spīdzināšanas, cietsirdīgas un cieņu pazemojošas attieksmes aizliegums ietverts arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pantā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2004.gada 2.decembra spriedumā lietā „Farbtuhs pret Latviju" u n 2002.gada 15.jūlija spriedumā lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" ir norādījusi, ka no Konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni, un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas.

Lai cilvēktiesību aizskārumu varētu attiecināt uz Konvencijas 3.pantu, ir pietiekoši, ka apiešanās raksturs ir sasniedzis minimālu bardzības līmeni. Turklāt šie apstākļi ir jāvērtē kopumā, kontekstā ar to ilgumu un izraisītajām fiziskajām un psiholoģiskajām sekām.

Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa secina, ka no spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās un sodīšanas aizlieguma izriet valsts pienākums nodrošināt ieslodzītajiem pienācīgus apstākļus ieslodzījuma vietā, tajā skaitā arī Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietās, un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu.

Tādējādi pieteicēja tiesību aizskārums ir vērtējams spīdzināšanas, cietsirdīgas un cieņu pazemojošas attieksmes aizlieguma kontekstā, pārbaudot, vai lietā konstatējamie apstākļi pārsniedz minimālo bardzības līmeni, kas nenovēršami ir raksturīgs ieslodzījumam.

[26] Izvērtējusi pirmās instances tiesas spriedumu pamatojumu, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Administratīvā rajona tiesa 2019.gada 4.janvāra, 26.jūlija un 2020.gada 2.aprīļa spriedumos ir izvērtējusi visus būtiskos lietas apstākļus un procesa dalībnieku argumentus, izņemot daļā par pieteicēja ievietošanu kamerā Nr./kamera C/ laikā no 2019.gada 8 februāra līdz 14.februārim, kā arī pieteicējam piešķiramo atlīdzinājumu. Apgabaltiesas ieskatā, lietā esošie pierādījumi ir novērtēti pareizi, spriedumos norādītie secinājumi atbilst lietā konstatētajiem apstākļiem un lietā esošajiem pierādījumiem. Administratīvās rajona tiesas spriedumos ietvertais pamatojums attiecīgajā daļā ir pareizs un pietiekams, līdz ar to apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas spriedumu motivācijai šajā daļā un šā likuma 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus nenorāda.

Par norādītajiem apstākļiem, papildus pirmās instances tiesas spriedumu motivācijai apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[27] Pieteicējs uzskata, ka kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ nebija nodrošināta pietiekama dabiskā un mākslīgā ventilācija.

No lietas materiālos esošās informācijas par kameru logu izmēriem, apgabaltiesas vērtējumā, var secināt, ka tie ir pietiekami dabiskās ventilācijas nodrošināšanai. Savukārt apstāklis, ka logi atrodas nevis ārsienā, bet gaiteņa sienā, nozīmē, ka caur tiem nav iespējams nodrošināt dabisko telpas ventilāciju. Dabisko ventilāciju var nodrošināt, ja pēc pieteicēja lūguma cietuma amatpersonas atver gaiteņa logus, kas ir izvietoti ārsienā.

Norādīto apstākļu kopums ļauj secināt, ka dabiskā ventilācija ir nodrošināta, bet ne pietiekamā apmērā. Tomēr

ventilācijas jautājums ir skatāms kompleksi. Tiesu praksē atzīts, ja dabiskā ventilācija nav pieejama, bet mākslīgā ventilācija ir laba, tad secināms, ka kopumā ventilācija bija nodrošināta (sk. *Augstākās tiesas 2014.gada 29.decembra sprieduma Nr.SKA-0312/2014 12.punktu*).

Konkrētajā gadījumā mākslīgā ventilācija ir pieejama, tās nosūces lūka izvietota virs sanitārā mezgla, pieplūdes lūka virs ieejas durvīm. Apgabaltiesai nerodas šaubas par to, ka pārvaldes sniegtā informācija apliecina šīs sistēmas pilnvērtīgu funkcionēšanu. Arī īslaicīgs ventilācijas sistēmas darbības pārtraukums 2018.gada 13.aprīlī no plkst.14.00 līdz plkst.16.00 (sistēma izslēgta, lai nomainītu vārstu) apliecina to, ka cietuma administrācija veic nepieciešamās darbības sistēmas uzturēšanai, nevis norāda uz ieslodzīto turēšanu neatbilstošos apstākļos. Ievērojot norādīto un to, ka kamerās daļēji nodrošināta arī dabiskā ventilācija, pieteicēja iebildumi noraidāmi kā nepamatoti.

Šo apgabaltiesas vērtējumu nemaina arī tas apstāklis, ka, kā to pamatoti norādījis pieteicējs, Daugavgrīvas cietumā 2018.gada rudenī visās 3.korpusa kamerās tika veikta sanitāro mezglu norobežojumu rekonstrukcija. Proti, aizslietņi tika demontēti, bet to vietā tika uzstādītas pilnvērtīgas sienas (no grīdas līdz griestiem). Ievērojot minēto, mākslīgās ventilācijas piespiedu nosūces lūka atrodas kameras sanitārajā mezglā, savukārt gaisa pieplūdes lūka atrodas kameras dzīvojamajā zonā. Pieteicēja ieskatā, abām lūkām ir jāatrodas vienā telpā.

Salīdzinot lietā esošās kameru Nr./kamera C/ un /kamera B/ fotogrāfijas, kas uzņemtas pirms 2019.gada februāra (*lietas 1.sējuma 123. – 130.lapa, 6.sējuma 94.lapas otra puse un 95.lapa*) un pēc 2019.gada februāra (*lietas 6.sējuma 91. – 94.lapa*), secināms, ka sanitārais mezgls kamerā Nr./kamera C/ ir nodalīts no kameras dzīvojamās telpas ar sienām, kas sniedzas no grīdas līdz griestiem. Tomēr šis apstāklis, pretēji pieteicēja norādītajam, nenozīmē, ka kameras vairs nav aprīkotas ar mākslīgās ventilācijas nosūces lūkām. Pirmkārt, sanitāro mezglu norobežojošās konstrukcijas acīmredzami neveido noslēgtu telpu, turklāt durvju vērtnes apakšējā daļā ir atstāta atvere. Ievērojot to, ka tā ir piespiedu ventilācijas sistēma (gaiss tiek gan iesūknēts, gan atsūkts no telpām), tiesai nerodas šaubas par gaisa cirkulācijas nodrošināšanu. Otrkārt, pieteicējam nepieciešamības gadījumā ir iespēja periodiski, laikā, kad sanitārais mezgls netiek lietots dabisko vajadzību kārtošanai, kaut vai daļēji pavērt durvis labākai gaisa cirkulācijai. Ievērojot to, ka sanitārā mezgla telpā ir ierīkota tieši gaisa nosūces lūka, saprātīgas pieteicēja rīcības gadījumā šādā situācijā arī nav pamata sagaidīt kādu nepatīkamu smaku izplatīšanos.

Apkopojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ esošā mākslīgā un dabiskā ventilācija kopumā nodrošināja svaiga gaisa pieplūdi.

[28] Apgabaltiesa par nepamatotiem atzīst pieteicēja iebildumus, ka viņam kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ netika nodrošināts pietiekams privātums. Pieteicējs privātuma aizskārumu pamato ar to, ka cietuma amatpersonas, ejot pa gaiteni, var caur logu ieskatīties kamerā, tādējādi traucējot pieteicēja naktsmieru.

Apgabaltiesa atkārtoti norāda, ka pieteicējam kā uz mūžu notiesātai personai ir jārēķinās ar to, ka cietuma amatpersonas veic darbības, kas saistītas ar viņa uzraudzību. Pieteicēja iebildumi nenorāda uz nesamērīgu viņa novērošanu, kā tas, piemēram, varētu būt gadījumā, ja kamerās pastāvīgi tiktu veikta videonovērošana.

Pieteicējs nav norādījis, un lietas materiālos esošās fotogrāfijas neļauj secināt, ka gaitenī būtu izvietots apsardzes vai novērošanas postenis, no kura pieteicējs pastāvīgi tiktu novērots. Savukārt ielūkošanos kamerā, arī naktsmiera laikā, nav pamata atzīt par tādu darbību, kas nesamērīgi ierobežotu pieteicēju vai traucētu miegu.

Ievērojot norādīto, kā arī to, ka sanitārie mezgli abās kamerās ir norobežoti ar sienu konstrukcijām un durvīm tā, ka, ne ieskatoties pa logu, ne ienākot kamerā, pieteicējs dabisko vajadzību kārtošanas laikā nav redzams, nav pamata atzīt, ka pieteicējs būtu pakļauts tādai novērošanai, kas nesamērīgi ierobežotu viņa privātumu un nebūtu raksturīga ieslodzījumam.

[29] Apgabaltiesai arī nav pamata atzīt, ka pieteicēja privātums tiktu ierobežots tādējādi, ka ar iekšējo sakaru ierīci „Commax" cietuma amatpersonas slēpti noklausītos ieslodzīto sarunas.

Apgabaltiesa uzskata, ka ierīces tehniskās uzbūves rādītāji ir objektīvi pārbaudāms lielums, tādēļ nav nepieciešams saistībā ar tās darbību veikt pieteicēja lūgto liecinieku nopratināšanu. Par iekšējo sakaru ierīci „Commax" norādāms turpmāk minētais.

Administratīvās lietas materiālos atrodas pārvaldes iesniegtā iekšējo sakaru ierīces „Commax" lietošanas instrukcija (*lietas 2.sējuma 50. – 71.lapa*). Paskaidrojumus (*lietas 4.sējuma 58.lapa*) par iekārtas darbību ir sniegusi arī pārvalde, norādot, ka bez ieslodzīto zināšanas nav iespējams veikt saziņu ar ieslodzīto, jo tehniski ir iekārtots, ka gadījumā, ja amatpersona veic noteiktas kameras izsaukumu, attiecīgajā kamerā atskan skaņas signāls, kas ieslodzīto brīdina par izsaukumu. Pārvalde arī norāda, ka ir atkārtoti pārbaudījusi iekšējo sakaru ierīces „Commax" izmantošanas iespējas, konstatējot turpmāk minēto.

Sazinoties ar ieslodzīto kamerā ierīkoto iekārtu (CM-800S), ir dzirdama izsaukumu zvanu sērija. Abonenta (ieslodzītā) ierīcē ir nepieciešams nospiest pogu „PRIV", lai tā atrastos galējā izslēgtā stāvoklī („OFF"), tikai tad ieslodzītais ir dzirdams otrā līnijas galā. Turot nospiestu pogu „CALL", ne uzraugs, ne ieslodzītais paralēli nav sadzirdams. Pēc sarunas izbeigšanas, nospiežot pogu „PRIV" pozīcijā „ON", tiek izslēgts iekārtas mikrofons un abonents vairs nav dzirdams.

Vienlaikus pārvalde norāda, ka, lai novērstu neizpratni par sakaru ierīces izmantošanu, kamerās ir izvietota īsa ierīces lietošanas instrukcija. Minēto apliecina arī pārvaldes iesniegtās fotogrāfijas (*lietas 4.sējuma 61.lapa un 61.lapas otra puse*). Apgabaltiesa arī norāda, ka informācija par iekšējās sakaru ierīces „Commax" darbību pieteicējam ir sniegta arī lēmumos Nr.5 un Nr.6.

Izvērtējusi iekšējās sakaru ierīces „Commax" lietošanas instrukciju un pārvaldes sniegtos paskaidrojumus, apgabaltiesa

nekonstatē, ka tā varētu tikt izmantota kā noklausīšanās ierīce. Ievērojot minēto, pieteicēja arguments, ka, izmantojot iekšējo sakaru ierīci „Commax", tiek veikta nesankcionēta noklausīšanas, nav pamatots.

[30] Pieteicējs uzskata, ka ieslodzījuma apstākļi neatbilst cilvēktiesību standartam, jo viņam netika nodrošināti personīgās higiēnas līdzekļi pietiekamā daudzumā. Apelācijas sūdzībā Nr.1 pieteicējs norāda, ka, ņemot vērā, ka ieslodzītajām sievietēm par valsts līdzekļiem tiek nodrošinātas higiēniskās paketes, tad ieslodzītajiem vīriešiem būtu nepieciešams nodrošināt papildu 50 gramus ziepju vai vēl vienu zobu birsti. Papildu paskaidrojumos pieteicējs norāda, ka vīriešu dzimuma ieslodzītie tiek diskriminēti, jo sieviešu dzimuma ieslodzītajām tiek piešķirti lielāki līdzekļi personīgās higiēnas līdzekļu nodrošināšanai.

No Konvencijas 3.panta un Satversmes 95.panta izriet valsts pienākums nodrošināt atbilstošus apstākļus ieslodzījumā. Šis pienākums ietver atbilstošu sanitāro un higiēnas standartu nodrošināšanu. Tas, ka cilvēkam ieslodzījumā ir jādzīvo sanitāros apstākļos un jābūt pietiekamām iespējām sevi apkopt, uzturēt savu ķermeni tīru, ir pašsaprotami. Ar šo vajadzību ieslodzījumā esošā persona nekādi neatšķiras no pārējiem cilvēkiem. Nespēja apmierināt šīs pamatvajadzības pienācīgā līmenī liek justies cilvēkam pazemojoši (sk. *Augstākās tiesas 2018.gada 7.jūnija sprieduma Nr.SKA-194/2018 6.punktu, 2012.gada 20.aprīļa sprieduma Nr.SKA-372/2012 13.punktu, 2010.gada 6.maija sprieduma Nr.SKA-160/2010 18.punktu*).

No norādītā izriet, ka jautājumā par personīgās higiēnas līdzekļu esību ir būtiski konstatēt, vai līdzekļi ir izsniegti tādā apmērā, lai pieteicējs spētu uzturēt savu ķermeni higiēniskā tīrībā, nevis pārbaudīt, vai līdzekļi ir izsniegti pieteicēja pieprasītajā apmērā.

[31] Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs neapstrīd, ka viņam tika nodrošināti personīgās higiēnas līdzekļi noteikumu Nr.1022 3.pielikumā noteiktajā mēneša normas daudzumā – zobu pasta (50 grami), tualetes papīrs (viens rullis 30 metri), saimniecības ziepes (100 grami), tualetes ziepes (50 grami), kā arī viena zobu suka uz 12 mēnešiem. Pieteicēja ieskatā, vīriešu dzimuma ieslodzītie tiek diskriminēti, jo sieviešu dzimuma ieslodzītajām tiek piešķirti lielāki līdzekļi personīgās higiēnas līdzekļu nodrošināšanai.

Apgabaltiesa nesaskata pieteicēja diskrimināciju apstāklī, ka noteikumu Nr.1022 3.pielikuma mazgāšanas līdzekļu un personīgās higiēnas līdzekļu mēneša normas paredz sievietēm higiēniskās paketes. Kā to pamatoti norāda pārvalde, tad minētais izņēmums ir pilnīgi loģisks un pamatots ar abu dzimumu fizioloģiskajām atšķirībām.

Vienlaikus, izvērtējusi lietas materiālus, apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs nav norādījis, kādos periodos un tieši kādu higiēnas līdzekļu trūkums viņam ir liedzis pienācīgā kārtībā apkopt savu ķermeni. Papildus apgabaltiesa arī norāda, ka noteikumos Nr.1022 ir iekļauts tāds personīgās higiēnas priekšmetu sortiments un daudzums, kas nepieciešams ieslodzītajiem ikdienā, lai apmierinātu viņu vajadzības atbilstoši cilvēktiesību minimumam. Tā kā šie līdzekļi pieteicējam izsniegti, pieteicēja argumenti, ka viņam netika nodrošināti personīgās higiēnas līdzekļi pietiekamā daudzumā un ka vīriešu dzimuma ieslodzītie tiek diskriminēti, ir noraidāmi kā nepamatoti.

[32] Pieteicējs uzskata, ka viņš ir turēts neatbilstošos ieslodzījuma apstākļos, jo nav izsniegti kameru tīrīšanai nepieciešamie līdzekļi un piederumi. Savus iebildumus pieteicējs pamato ar to, ka citās ieslodzījuma vietās ir izsniegts atšķirīgs tīrīšanas piederumu klāsts, kā arī ar to, ka nav noskaidrots tas ieslodzītais, kuram izsniegti kameru tīrīšanai paredzētie līdzekļi un piederumi.

Pārbaudot šos pieteicēja iebildumus, apgabaltiesa norāda, ka normatīvajos aktos brīvības atņemšanas iestādēm ir noteikts pienākums ieslodzītajiem nodrošināt epidemioloģiskās drošības un higiēnas noteikumiem atbilstošus sadzīves apstākļus (Kodeksa 77.panta pirmā daļa, Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.panta sestā daļa).

Attiecībā uz veidu, kā nodrošināt šo higiēnas standartu ievērošanu, rekomendējošajos dokumentos (piemēram, Eiropas cietumu noteikumu 19.punktā) paredzēts, ka ieslodzītie rūpējas par savu, sava apģērba un savu guļamtelpu tīrību un kārtību, bet cietuma administrācija izsniedz ieslodzītajiem visu tam nepieciešamo, tostarp arī tualetes piederumus un parastos tīrīšanas piederumus un līdzekļus. Savukārt atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas norādītajam, lai nodrošinātu atbilstošus higiēnas standartus, ir nepieciešams, lai kamerā būtu pieejams tekošs ūdens un nepieciešamie tīrīšanas līdzekļi (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015.gada 29.oktobra sprieduma lietā „Stroy and others v. Malta" (iesniegumi Nr.56854/13, Nr.57005/13 un Nr.57043/13) 121.punktu*).

Atšķirībā no mazgāšanas un higiēnas līdzekļiem, kuru veidi un normas ir precīzi noteiktas, normatīvajos aktos nav noteiktas normas kameras tīrīšanas līdzekļiem un inventāram. Tāpat normatīvajos aktos nav sīkāk regulēts, cik bieži un ar kādiem līdzekļiem ir veicama kameru uzkopšana brīvības atņemšanas iestādēs, lai nodrošinātu epidemioloģiskās drošības un higiēnas noteikumiem atbilstošus sadzīves apstākļus. Tomēr tas pats par sevi nav šķērslis izvērtēt, vai ieslodzītajam bija nodrošināti tīrīšanas līdzekļi un inventārs pietiekamā apjomā. Tiesa var balstīties gan uz dzīvē gūtajiem novērojumiem par dažādu telpu tīrīšanai nepieciešamajiem līdzekļiem un inventāru, gan vērtēt konkrētus pierādījumus, kas liecina par tīrīšanas līdzekļu un inventāra nepietiekamību un attiecīgi par higiēnas un sanitāro apstākļu neatbilstību konkrētās kamerās. Tāpat kā vadlīnijas var izmantot higiēnas standartus, kas noteikti līdzīgām situācijām (sk. *Augstākās tiesas 2018.gada 7.jūnija sprieduma Nr.SKA-194/2018 8.punktu, 2018.gada 16.marta sprieduma Nr.SKA-49/2018 5.punktu*).

Lietā nav strīda, ka kameru Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ uzkopšanas līdzekļi un inventārs tika izsniegti. To apliecina pārvaldes iesniegtie saraksti par krājumu izsniegšanu ieslodzītajiem (*lietas 4.sējuma 50. – 53.lap*a). Turklāt pats pieteicējs pirmās instances tiesas sēdē ir apstiprinājis līdzekļu kā tādu izsniegšanas faktu (2019.gada 23.maija tiesas sēdes

protokols, *lietas 2.sējuma 37. – 48.lapa*). Lai arī pieteicējs norāda, ka Daugavgrīvas cietums izsniedz uz diviem mēnešiem vienu pastas bundžu un viena litra pudeli sanitārā mezgla tīrīšanai, apgabaltiesa lielāku ticamību piešķir pierādījumiem (sarakstiem par krājumu izsniegšanu ieslodzītajiem), kas apliecina gan mazgāšanas līdzekļa, gan saimniecības pastas izsniegšanu katru mēnesi. Nav noliedzams, ka sarakstos par krājumu izsniegšanu ieslodzītajiem nav paredzēta vieta ieslodzītā, kurš saņem šos līdzekļus, parakstam. Tomēr apgabaltiesa nesaskata pamatu izdarīt secinājumu, ka šie saraksti tiktu izgatavoti formāli, bet cietuma amatpersonas šos līdzekļus piesavinātos. Šādu secinājumu izdarīšanai būtu nepieciešami ļoti pārliecinoši pierādījumu, kādu lietā nav.

Vienlaikus no lietas materiāliem secināms, ka kameru Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ uzkopšanas inventārā ietilpst: grīdas birste, liekšķere, lupatas grīdas mazgāšanai un putekļu slaucīšanai, atkritumu spainis, grīdas mazgāšanas spainis, bļoda veļas mazgāšanai un tualetes birste. Nolietotais inventārs tiek nomainīts pēc pieprasījuma (*lietas 1.sējuma 81.lapas otra puse*). Lietā arī nav strīda, ka kamerās bija nodrošināts pastāvīgs ūdens pieslēgums.

Norādītais, apgabaltiesas vērtējumā, ļauj atzīt, ka kamerā Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/, ievērojot šo kameru platību (aptuveni 28 kvadrātmetri), pietiekošā daudzumā bija nodrošināti uzkopšanas līdzekļi un inventārs, lai pieteicējs varētu uzturēt higiēnisku vidi. Turklāt no lietas materiāliem secināms, ka pieteicējs tikai vienu reizi, proti, 2018.gada 18.aprīlī, ir vērsies pie cietuma administrācijas, lūdzot skaidrot, kāpēc viņš nevar saņemt saimniecības švammes un grīdas tīrīšanas līdzekli (*lietas 1.sējuma 158.lapa*). Tas ļauj secināt, ka pieteicējam nav bijis iemesla sūdzēties par inventāra neesību, bet viņš ir vēlējies saņemt papildu inventāru. Savukārt tas, ka citā ieslodzījuma vietā, iespējams, izsniedz vēl kādu papildu inventāru, nav pamats izdarīt cita veida secinājumus par iespēju uzturēt tīrību kamerās.

[33] Pieteicējs iebilst pret to, ka kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ netika nodrošināta karstā ūdens padeve, kā arī pret to, ka viņam netika nodrošināta iespēja par valsts līdzekļiem lietot elektrisko tējkannu.

Apelācijas sūdzībā Nr.1 pieteicējs norāda, ka pret viņu ir pieļauta diskriminējoša attieksme, jo uz mūžu notiesātajiem ieslodzītajiem, kas atrodas Daugavgrīvas cietuma 2.korpusa vidējā pakāpē, ir iespēja izmantot cietuma īpašumā esošu elektrisko tējkannu par valsts līdzekļiem. Minētajā korpusā atrodas speciāla telpa ar televizoru un elektrisko tējkannu, kuru var apmeklēt jebkurā brīdī un uzvārīt karsto ūdeni. Savukārt ieslodzītajiem 3.korpusa zemākajā pakāpē nav iespēju bez maksas izmantot cietuma īpašumā esošu elektrisko tējkannu. Pieteicēja ieskatā, lietas materiālos esošais Veselības inspekcijas atzinums, ka pieteicējam ir kāju nagu sēnīte, norāda uz to, ka pieteicējam ir īpaša nepieciešamība uzvārīt ūdeni. Turklāt karstais ūdens tiek nodrošināts kamerās citās ieslodzījuma vietās, piemēram, Jelgavas un Olaines cietumos, kā arī paša Daugavgrīvas cietuma 2.korpusa kamerā Nr./kamera D/.

Apgabaltiesas vērtējumā, pieteicēja iebildumi par karstā ūdens pieslēguma neesību kamerās un elektriskās tējkannas nenodrošināšanu ir vērtējami kontekstā ar personīgās higiēnas ievērošanu. Minētais izriet no Augstākās tiesas līdzīgās lietās izteiktām atziņām, ka iespēja ikdienā personīgajai higiēnai lietot karsto ūdeni kamerā ir skatāma kopā ar iespēju tikai reizi nedēļā nomazgāties dušā. Proti, jo mazāk iespēju ir nomazgāties dušā, jo lielāka nozīme ir iespējai klimatiskajiem apstākļiem atbilstošu ūdeni personīgajai higiēnai izmantot pārējā laikā citā veidā, piemēram, izlietnē kamerā. Savukārt šādas alternatīvas liegšana pastiprina iespēju, ka tiek būtiski ierobežotas tiesības uz cilvēka cieņai atbilstošiem apstākļiem (sk. *Augstākās tiesas 2011.gada 3.februāra lēmuma Nr.SKA-257/2011 9.punktu*). Tādēļ pieteicēja iebildumi aplūkojami kopsakarībā ar pieteicējam nodrošināto iespēju mazgāties dušā.

Nacionālajā līmenī šis jautājums ir noregulēts noteikumos Nr.423, kuru 19.punktā noteikts, ka notiesātais ne retāk kā reizi septiņās dienās mazgājas pirtī vai dušā. Tomēr pašreizēja administratīvo tiesu praksē ir nostiprināta atziņa, ka cilvēktiesību minimālajam standartam atbilst dušas apmeklējums vismaz divas reizes nedēļā (sk. *Augstākās tiesas 2017.gada 12.maija rīcības sēdes lēmuma Nr.SKA-88/2017 7.punktu*). Šāds apsvērums pamatots arī ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām (sk., *piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013.gada 25.jūnija sprieduma lietā „Grimailovs v. Latvia" (iesniegums Nr.6087/03) 158.punktu*), atbilstoši kurām starptautiskais standarts šajā jomā paredz mazgāšanos vismaz divas reizes nedēļā. To netiešā veidā apstiprina arī Eiropas Padomes Noziedzības problēmu komitejas izstrādāto Eiropas cietumu noteikumu komentāru (*https://rm.coe.int/pc-cp-2018-15-e-rev-3-epr-2006-with-changes-and-commentary-08-10-18/16808e4ac1*, aplūkots 2020.gada 26.novembrī) 19.punktā ietvertais komentārs, ka īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai grūtnieces vai sievietes, kuras baro ar krūti, varētu biežāk nekā divas reizes nedēļā nomazgāties vannā vai dušā.

[34] Pārbaudot to, cik bieži pieteicējam bija nodrošināta iespēja izmantot dušu, apgabaltiesa konstatē, ka 2015.gada 1.oktobra ieslodzīto pirts apmeklēšanas grafikā ir noteikts, ka uz mūžu notiesātie pirti apmeklē piektdienās (*1.sējuma 76.lapa*) . 2018.gada 20.marta un 10.aprīļa grafikos noteikts, ka uz mūžu notiesātie pirti apmeklē piektdienās un ieslodzītajiem atļauts papildus apmeklēt pirti pēc aktīvām sporta nodarbībām sporta laukumā vai cietuma sporta zālē, kas notiek pēc cietuma priekšnieka apstiprināta grafika (*lietas 1.sējuma 77. – 78.lapa*). Norādītais ļauj secināt, ka Daugavgrīvas cietumā ir ievērotas minimālās noteikumos Nr.423 ietvertās prasības, kā arī iestāde ir izdarījusi lietderības apsvērumus saistībā ar dušas apmeklējuma nepieciešamību pēc sporta nodarbībām. Šādas situācijas faktisku esību apliecina pieteicēja tiesas sēdē sniegtā atbilde. Proti, atbildot uz pirmās instances tiesas jautājumu, vai pieteicējam ir nodrošināta iespēja apmeklēt dušu trīs reizes nedēļā, pieteicējs norādīja, ka, ja viņš apmeklē sporta nodarbības, tad viņam ir iespēja dušu apmeklēt trīs reizes nedēļā (2019.gada 23.maija tiesas sēdes protokols; *lietas 2.sējuma 42.lapa*).

Novērtējot norādīto kopumā, apgabaltiesa to, ka kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ nebija nodrošināta karstā ūdens padeve, neatzīst par tādu apstākli, kas pats par sevi liktu atzīt ieslodzījumā turēšanas apstākļus par cilvēka cieņu

pazemojošiem.

Konkrētajā lietā pieteicēja argumentācija vairāk ir saistīta ar apstākļu salīdzināšanu dažādās ieslodzījuma vietās, kā arī citās kamerās. Pieteicējs atbilstoši Daugavgrīvas cietuma 2018.gada 10.decembrī sniegtajai izziņai (*lietas 1.sējuma 85.lapa*) nav vērsies pie administrācijas ar sūdzībām par nepieciešamību nodrošināt biežāku dušas apmeklējumu. Turklāt karstā ūdens neesībai kamerās, ievērojot to, ka tajās nav ierīkota vieta dušai ar ūdens noteci un mazgāšanās iespējamībai pilnā augumā, ir visai neliela ietekme uz personas iespēju ievērot higiēnu, jo šādos apstākļos ir iespējama ierobežota ķermeņa daļu (piemēram, roku, mutes, zobu, kāju pēdu) mazgāšana. Šādu atsevišķu ķermeņa daļu mazgāšana ir iespējama arī aukstā ūdenī, un šādu ierobežotu ķermeņa daļu saskarsme ar aukstu ūdeni nav atzīstama par tādu apstākli, kas radītu ciešanas vai pazemotu cilvēku.

Lietā nav konstatēta veselības traucējumu saikne ar karstā ūdens neesību kamerā, kā arī ārstniecības personas nav konstatējušas tādas veselības stāvokļa pazīmes, kas norādītu uz nepieciešamību dušu apmeklēt biežāk. Savukārt saistību starp pieteicēja norādīto saslimšanu (kāju nagu sēnīte) un karstā ūdens neesību kamerās apgabaltiesa nekonstatē. Proti, no lietas materiālos esošā Veselības inspekcijas atzinuma (*lietas 2.sējuma 26. – 28.lapa*) izriet, ka pieteicējam nagu sēnīte diagnosticēta jau vismaz 2016.gada 9.augustā. Pieteicējs šajā laikā atradās Jelgavas cietumā, kur, atbilstoši viņa paša norādītajam, kamerās bija nodrošināts karstā ūdens pieslēgums. Saistībā ar nagu sēnīti viņam Jelgavas cietumā tika nodrošināta medikamentozā un lokālā terapija, turklāt pieteicējs nav ievērojis ārsta norādījumus par atkārtotu vizīti divu nedēļu laikā, bet uz to pieteicies pēc septiņām nedēļām.

No norādītā iespējams secināt, ka saslimšana ar kāju nagu sēnīti pieteicējam ir diagnosticēta ievērojamu laiku pirms nokļūšanas Daugavgrīvas cietumā, turklāt apstākļos, kad ir bijusi nodrošināta karstā ūdens padeve kamerā. Ievērojot šos apstākļus, kā arī to, ka kāju pēdu mazgāšanu aukstā ūdenī apstākļos, kad dzīvojamajās telpās ir nodrošināta klimatiskajiem apstākļiem atbilstoša temperatūra, nav pamata uzskatīt par cilvēka cieņu pazemojošu ieslodzījuma apstākli, pieteicēja iebildumi ir noraidāmi kā nepamatoti. Nav apšaubāms, ka karstā ūdens neesība centrālajā ūdens padevē ir trūkums un rada personai zināmas neērtības, tomēr, ņemot vērā Eiropas Padomes Spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai soda novēršanas komitejas (turpmāk – CPT) standartos noteikto attiecībā uz ieslodzījumu cietumā (*http://www.humanrights.org.lv/html/lv/aktual/publ/29067.html* v a i *www.cpt.coe.int/lang/lva/lva-standards.pdf*, aplūkots 2020.gada 26.novembrī), svarīga ir iespēja ieslodzītajam nomazgāties dušā vai mazgāšanās telpā, bet kamerā būtu jābūt ūdens krānam, kas izskatāmajā lietā ir ievērots.

[35] Papildus apgabaltiesa par nepamatotu atzīst pieteicēja iebildumu, ka karstais ūdens tiek nodrošināts Daugavgrīvas cietuma 2.korpusa kamerā Nr./kamera D/.

Pirmkārt, nepieciešams norādīt, ka pārkāpuma konstatēšana saistībā ar karstā ūdens esību vai neesību kamerā ir aplūkojama tieši no ķermeņa tīrības ievērošanas aspekta, nevis salīdzinājumā ar apstākļiem kādā citā ieslodzījuma vietā. Otrkārt, no lietas materiāliem secināms, ka Daugavgrīvas cietuma 2.korpusa kamerās ir izvietotas izlietnes ar vienu ūdensvada pievadu. Arī no Būves tehniskās inventarizācijas lietas, kurai ir noteikts ierobežotas pieejamības informācijas statuss, secināms, ka 2.korpusa kamerās ir pieslēgts tikai aukstais ūdens (*lietas 4.sējuma 128. un 129.lapa*). Minēto apstiprina arī lietā esošās kameras Nr./kamera D/ fotogrāfijas, kurās redzams, ka izlietne kamerā Nr./kamera D/ ir aprīkota tikai ar vienu ūdens pievadu un vienu ūdens krāna rokturi (*lietas 4.sējuma 59.lapas otra puse un 60.lapa*). Līdz ar to pieteicēja iebildumi nav pamatoti, kā arī nav pamata atzīt, ka pret pieteicēju būtu pieļauta atšķirīga attieksme.

[36] Apgabaltiesa, izvērtējot pieteicēja iebildumus par elektriskās tējkannas nenodrošināšanu un to, ka citiem ieslodzītajiem koplietošanas telpās ir nodrošināta iespēja lietot elektrisko tējkannu ūdens uzvārīšanai, norāda turpmāk minēto.

Gan iestāde, gan pirmās instances tiesa ir norādījušas to, ka paša pieteicēja īpašumā ir elektriskā tējkanna. To apstiprina 2017.gada 7.decembra akts par personīgo mantu nodošanu glabāšanā (*lietas 1.sējuma 75.lapa*), kurā norādīts arī tāds priekšmets kā elektriskā tējkanna „Philips". Uz pieteicēja personiskās elektriskās tējkannas esību cietuma mantu noliktavā Daugavgrīvas cietums pieteicējam ir norādījis 2018.gada 13. un 21.marta vēstulēs (*attiecīgi lietas 1.sējuma 145. un 153.lapa*). Pieteicējs šo apstākli nav apstrīdējis. Iemesls, kādēļ pieteicējs šo tējkannu neizmanto, ir nepieciešamība norēķināties par patērēto elektroenerģiju. Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicēja kontā ir tikuši ieskaitīti neliela apmēra naudas līdzekļi, kurus pieteicējs ir izvēlējies iztērēt cietuma veikalā. Minētais nozīmē, ka pieteicējam ir bijusi iespēja izmantot savā īpašumā esošo elektrisko tējkannu un veikt samaksu par patērēto elektroenerģiju, bet viņš ir izvēlējos šos naudas līdzekļus izmantot citu savu vajadzību apmierināšanai.

Ievērojot norādīto un to, ka saskaņā ar noteikumu Nr.423 41.punktu izdevumus par individuālās sadzīves elektroiekārtas patērēto elektroenerģiju ir jāsedz pieteicējam, apgabaltiesai nav pamata Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcību, neizsniedzot pieteicējam par valsts līdzekļiem iegādātu elektrisko tējkannu, atzīt par prettiesisku. Arī samaksas pieprasīšana par patērēto elektroenerģiju ir normatīvajiem aktiem atbilstoša rīcība.

Apgabaltiesa arī nekonstatē, ka pret pieteicēju būtu pieļauta atšķirīga (diskriminējoša) attieksme. Proti, pārvalde, atbildot uz apgabaltiesas pieprasījumu, vai uz mūžu notiesātajiem ieslodzītajiem, kas atrodas Daugavgrīvas cietuma 2.korpusa vidējā pakāpē, ir iespēja izmantot cietuma īpašumā esošu elektrisko tējkannu par valsts līdzekļiem, sniedza paskaidrojumus, ka Daugavgrīvas cietums neizsniedz ieslodzītajiem cietuma īpašumā esošās tējkannas bezatlīdzības lietošanai. Vienlaikus pārvalde norādīja, ka, ievērojot soda izciešanas režīma vidējai un augstākai pakāpei paredzēto pārvietošanās brīvību, tajā skaitā koplietošanas telpas, nevar izslēgt, ka šajās telpās ieslodzītie kopīgi dzer tēju vai kafiju,

izmantojot kāda ieslodzītā lietošanā esošo tējkannu, par kuru attiecīgais notiesātais sedz elektroenerģijas izdevumus (*lietas 4.sējuma 121. – 122.lapa*). No norādītajiem paskaidrojumiem izriet, ka elektriskās tējkannas pieejamība koplietošanas telpās ir saistīta nevis ar cietuma administrācijas veiktām darbībām un atšķirīgu attieksmi pret pieteicēju, bet ar citu ieslodzīto personu izvēli šādā veidā lietot to īpašumā esošās elektroiekārtas.

[37] Pieteicējs uzskata, ka viņam nav nodrošināts reliģiskajai pārliecībai atbilstošs pilnvērtīgs uzturs. Apgabaltiesa šos pieteicēja iebildumus noraida kā nepamatotus.

Nav noliedzams, ka personas izvēle ievērot īpašus uztura noteikumus kā viņa reliģijas izpausme ir aizsargāta ar tiesībām uz reliģijas brīvību (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013.gada 17.decembra sprieduma lietā „Vartic v. Romania (No.2)" (iesniegums Nr.14150/08) 35. – 36.punktu*). Šādā gadījumā ir jāsasniedz taisnīgs līdzsvars starp indivīda un sabiedrības interesēm, bet valstij ir noteikta rīcības brīvība personas tiesību nodrošināšanai paredzēto līdzekļu izvēlē (sk. *minētā sprieduma 45.punktu*). Vienlaikus atsevišķos gadījumos, kad persona vēlas iegūt īpašas privilēģijas, kas izriet no piederības konkrētai reliģiskai grupai, kaut arī valstij nav tāda loma, lai vērtētu personu reliģisko uzskatu patiesumu, var būt attaisnojama prasība personai sniegt kaut kādas pakāpes pamatojumu, kāpēc personai šāda privilēģija pienākas (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 13.aprīļa sprieduma lietā „Kosteski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia" (iesniegums Nr.55170/00) 39.punktu*).

Pieteicējs norāda, ka viņš ir krišnaīts. Apskatot interneta vidē pieejamās ziņas par Harē Krišnas kustību, konstatējams, ka šīs kustības sekotājiem ir jāievēro turpmāk minētie principi: 1) jāēd tikai tīrs veģetārs ēdiens, t.i., jāizvairās no gaļas, zivīm un olām; 2) jāatsakās no apreibinošām vielām (narkotikām, alkohola, cigaretēm, arī no kafijas un melnās tējas); 3) jāizvairās no azartspēlēm; 4) jāatsakās no nelikumīgas dzimumdzīves (dzimumdzīve ir atļauta tikai laulībā un tikai bērnu ieņemšanai) (*http://gauranga.lv/meditacija-uz-dieva-svetajiem-vardiem/*, aplūkots 2020.gada 27.novembrī). Atbilstoši publiski pieejamai informācijai Harē Krišnas kustības sekotājiem vēlams izvairīties arī no sīpolu un ķiploku lietošanas uzturā (*http://gauranga.lv/ediena-piedavasana-dievam/*, aplūkots 2020.gada 27.novembrī).

Tomēr vienlaikus norādāms uz administratīvo tiesu praksē izdarītajiem secinājumiem, ka reliģiskā mācība, kurai pieteicējs seko, pilnībā neaizliedz iepriekš minēto pārtikas produktu un dzērienu lietošanu, bet tikai iesaka šos pārtikas produktus un dzērienus nelietot, lai cilvēks varētu ātrāk sasniegt garīgo labumu (sk., piemēram, *Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 15.jūnija spriedumu lietā Nr.A420375313, 2012.gada 3.aprīļa spriedumu lietā Nr.A42916809*). Norādītais, ievērojot to, ka pieteicējam tiek nodrošināta veģetārā uztura norma, ļauj secināt, ka pieteicējam piedāvātā pārtika nav tāda, kuras lietošana uzturā būtu nesaderīga ar viņa reliģisko pārliecību.

Bez ievērības nav atstājams arī pārvaldes lēmumā Nr.6 norādītais, ka pieteicējs cietuma veikalā ir iegādājies gan malto kafiju, gan melno Indijas tēju, lai gan ieslodzījuma vietai pieteicējs ir lūdzis viņa uztura normā melno tēju nomainīt ar zaļo tēju. Pieteicējs arī iegādājies universālo garšvielu „Kucharek", kuras sastāvā ir sīpoli un ķiploki (*https://nuko.lv/kucharek-500g-garsviela.html*, aplūkots 2020.gada 27.novembrī). Šie apstākļi liek apšaubīt to, vai pieteicēja iebildumi patiesi ir saistīti ar reliģiskiem apsvērumiem.

[38] Izvērtējot pieteicēja atsevišķi izteiktās iebildes par tādiem pārtikas produktiem kā baltmaize un jogurts, norādāms turpmāk minētais.

Pieteicējs iebilst pret to, ka viņa pārtikas uztura normā tiek iekļauta baltmaize (Hanzas maiznīcas „Ģimenes" baltmaize), kuras saturā ir acerolas ekstrakts, jo viņš reliģiskās pārliecības dēļ šādu maizi nevar lietot uzturā un piedāvāt Krišnam.

Apgabaltiesa norāda, ka acerola ir augs, no kura augļiem tiek ekstrahēts dabīgs C vitamīns (*https://lv.wikipedia.org/wiki/C_vitam%C4%ABns*, *https://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/561.pdf*, aplūkots 2020.gada 26.novembrī). Līdz ar to nav saskatāms iemesls tam, lai pieteicējs nevarētu šādu vielu saturošu produktu lietot uzturā.

Apgabaltiesa arī vērš pieteicēja uzmanību uz Augstākās tiesas paustajām atziņām, ka jautājumā par personas reliģisko pārliecību sagaidāms, ka persona pietiekami skaidri izteiks savas vajadzības, jo iestāde nevar izvērtēt pieteicēja vajadzības viņa paša vietā. Tas it īpaši svarīgi ir tāpēc, ka persona var izvēlēties, kā un vai ievērot dažādus savas reliģijas rituālus vai noteikumus. Savukārt nepaskaidrota un pēkšņa vajadzību maiņa var liecināt, ka personas uzskati nav patiesi. Nav pieļaujams, ka persona manipulē ar tiesībām uz reliģijas brīvību, lai tikai iegūtu kādu labumu, piemēram, kompensāciju no valsts (sk. *Augstākās tiesas 2017.gada 31.marta sprieduma Nr.SKA-698/2017 7.punktu*). Pieteicējs iebildumus par acerolas ekstraktu norādījis tikai pēdējos paskaidrojumos, kas ļauj apšaubīt pieteicēja iebildumu pamatotību.

Līdzīgi secinājumi ir izdarāmi saistībā ar pieteicēja iebildumiem par viņam izsniegto jogurtu. Proti, pieteicēja ieskatā, jogurts, kas viņam tiek pasniegts Daugavgrīvas cietumā, neatbilst šāda veida pārtikas produkta pazīmēm un īpašībām, tā vietā viņam tiek piedāvāts kefīrs ar cukuru, nevis jogurts. Pieteicējam nav saprotams, kāpēc Jelgavas un Olaines cietumos pieteicējam tiek nodrošināts jogurts fasētā veidā, uz kura redzamas visas sastāvdaļas, bet Daugavgrīvas cietumā – nefasētā veidā.

Atbildot uz apgabaltiesas pieprasījumu, pārvalde ir sniegusi paskaidrojumus, ka piena produktu piegādi strīdus periodā nodrošināja SIA „Regat". Daugavgrīvas cietums laikā no 2017.gada 1.decembra līdz 2018.gada 7.jūnijam vispār nav iegādājies kefīru (pārvaldes centrālā aparāta Grāmatvedības daļas Informācijas uzskaites galvenās speciālistes 2019.gada 9.oktobra izziņa, *lietas 4.sējuma 21.lapa*). Strīdus periodā Daugavgrīvas cietums regulāri iegādājies jogurtu saskaņā ar iepirkuma līguma nosacījumiem, minēto apstiprina arī pārvaldes iesniegtās pavadzīmes (*lietas 4.sējuma 22. – 24.lapa*).

Pārbaudot iesniegtās pavadzīmes, apgabaltiesa konstatē, ka tajās norādīts uz tādas preces kā jogurts piegādi. Piegādi

īsteno SIA „Regat", kas ir reģistrēta Pārtikas un veterinārā dienesta uzraudzībai pakļauto uzņēmumu reģistrā kā pārtikas apritē iesaistīta komercsabiedrība (*https://registri.pvd.gov.lv/ur/dati?name=regat*, aplūkots 2020.gada 27.novembrī). Lai arī pavadzīmēs nav precīzāk norādīta informācija par šī produkta sastāvu, apgabaltiesai nerodas šaubas, ka lietā esošo pierādījumu kopums ļauj izdarīt secinājumu, ka piegādāts ir tieši jogurts. Savukārt pieteicēja iebildes vairāk ir vērstas uz šī pārtikas produkta izsniegšanas veidu un subjektīvo vērtējumu par garšas īpašībām, nevis produkta lietošanas nepieļaujamību saistībā ar reliģisko pārliecību.

[39] Pieteicējs uzskata, ka ir pārkāptas viņa cilvēktiesības, jo ir liegta iespēja dziedāt Harē Krišnas mahāmantru, jo pieteicējs nedzīvo kamerā ar citiem krišnaītiem, kā arī cietuma administrācija viņu neizvieto atsevišķā kamerā. Tādējādi ir pārkāptas viņa Konvencijas 9.pantā un Satversmes 99.pantā noteiktās tiesības.

Apgabaltiesa, iepazīstoties ar interneta vidē pieejamo informāciju, konstatē, ka Harē Krišnas mahāmantras skaitīšanai nav vajadzīgi kādi īpaši apstākļi. Mantru var skaitīt visur – mājās, darbā, vadot automašīnu, braucot autobusā vai vilcienā. Skaitīt mantru var vienmēr un visur. Mantru var skaitīt divos veidos. Individuālo meditāciju, mantras skaitīšanu uz krellītēm, sauc par džapu, bet mantras kopīgo dziedāšanu sauc par kīrtanu. Džapu var skaitīt gan telpās, gan svaigā gaisā. Nav svarīgi arī tas, cik skaļi tas tiek darīts (*http://gauranga.lv/meditacija-uz-dieva-svetajiem-vardiem/*, aplūkots 2020.gada 27.novembrī).

Ievērojot informāciju par to, ka reliģiskie priekšraksti neparedz obligātu skaļu mantras skaitīšanu vai dziedāšanu, tad apgabaltiesa nepiešķir ticamību tam, ka pieteicējam būtu liegts praktizēt savu reliģiju. Nav saskatāms arī tiesisks pamats tam, lai pieteicējs varētu pieprasīt savu pārvietošanu uz atsevišķu kameru, jo nav konstatējams kāds pieteicēja apdraudējumu radošs apstāklis. Apgabaltiesa arī vērš pieteicēja uzmanību uz to, ka, ierodoties ieslodzījuma vietā, pieteicējs sevi pozicionēja kā pareizticīgās baznīcas piederīgo, tam sekoja intereses izrādīšana par luterāņu baznīcu, pēc kā pieteicējs sāka sevi uzskatīt par Krišnas apziņas piederīgo. Šāda pieteicēja svārstība liek ar piesardzību lūkoties arī uz to, vai pieteicēja iebildumi patiesi ir saistīti ar reliģiskiem apsvērumiem.

[40] Apgabaltiesa kā nepamatotus noraida pieteicēja iebildumus par to, ka liegums pēc grafika apmeklēt ieslodzījuma vietā esošo sporta zāli rada viņa cilvēktiesību pārkāpumu.

Kā to pareizi ir norādījusi pirmās instances tiesa, šis jautājums ir aplūkojams kontekstā ar to, vai sporta zāles apmeklējuma liegums rada piespiedu mazkustīgu dzīvesveidu. Apgabaltiesa šādus apstākļus nekonstatē.

Neatkārtojot pirmās instances tiesas norādīto par pastaigu laukuma aprīkojumu, kas ļauj pieteicējam katru dienu veikt fiziskos vingrinājumus, papildus vērā ir ņemams tas, ka pieteicējam tika nodrošināta iespēja apmeklēt cietuma futbola laukumu. No lietas materiāliem ir secināms, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija pieteicēju ir informējusi, ka viņam ir iespēja apmeklēt cietuma sporta (futbola) laukumu divas reizes nedēļā (*1.sējuma 189.lapa*). Norādīts, ka pieteicējs sporta nodarbības var apmeklēt otrdienās un piektdienās (*8.sējuma 16.lapa*). Pieteicējs, apstiprinoši atbildot par iespēju apmeklēt dušas pēc sporta nodarbībām, pēc būtības ir apliecinājis, ka šāda fizisko aktivitāšu iespēja patiešām tiek nodrošināta un viņš to izmanto. Turklāt atbilstoši pārvaldes sniegtajiem paskaidrojumiem, pret kuriem pieteicējs nav iebildis, slēgtā cietuma blokā atpūtās telpā tiek nodrošināta iespēja katru dienu spēlēt novusu.

Ievērojot to, ka sporta zāle atrodas ārpus slēgtā cietuma bloka, kas ir objektīvs šķērslis apstākļos, kad ir nepieciešams nodrošināt pieteicēja soda izciešanas režīmam atbilstošu novērošanu un izolāciju, nogādāt pieteicēju sporta zālē, kā arī iepriekš aprakstītās fizisko aktivitāšu un laika pavadīšanas iespējas, apgabaltiesai nav pamata atzīt, ka sporta zāles apmeklējuma liegums radītu pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu.

[41] Pieteicējs lūdz atzīt par prettiesisku cietuma faktisko rīcību, nenodrošinot kamerās un pastaigu laukumā trauksmes slēdzi (pogu).

Apgabaltiesa norāda, ka trauksmes poga kā obligātais kameras aprīkojuma elements Latvijas Republikas normatīvajos aktos (Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā, Kodeksā vai uz šo likumu pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos) nav paredzēts. Līdz ar to pati par sevi cietuma rīcība (bezdarbība), neizvietojot trauksmes pogas, nav atzīstama par prettiesisku faktisko rīcību. To par pārkāpumu varētu atzīt tad, ja pieteicējam nebūtu nodrošināta saziņa ar ieslodzījuma vietas administrāciju un tā rezultātā tiktu aizskartas pieteicēja tiesības vai tiesiskās intereses. Pieteicējs nav norādījis nevienu gadījumu, kad viņam saistībā ar citas personas radītu apdraudējumu, veselības stāvokļa pasliktināšanos vai citiem būtiskiem apstākļiem būtu radusies nepieciešamība sazināties ar cietuma administrācijas pārstāvjiem, bet tas nav izdevies.

Pieteicēja iebildumi ir saistīti arī ar to, ka viņam nākas dzirdēt to, ka citi ieslodzītie pastaigas beigās cenšas izsaukt administrācijas pārstāvjus, ko varētu novērst, ja būtu uzstādīti slēdži vai pogas saziņai. Novērtējot šos pieteicēja iebildumus, apgabaltiesa norāda, ka tie pat teorētiski nenorāda uz tādiem ieslodzījuma apstākļiem, kas aizskartu pieteicēja cilvēktiesības. Turklāt pieteicēja argumenti ļauj secināt, ka viņa iebildumi nav saistīti ar iespējamu apdraudējumu, bet, viņa ieskatā, ērtāku saziņas veidu.

[42] Vērtējot pieteicēja iebildumus par to, ka viņam nav nodrošināta iespēja mazgāt personiskās virsdrēbes, konstatējams, ka pieteicēja iebildumi pēc būtības ir saistīti ar to, kad un kā citi ieslodzītie ir uzzinājuši par šādu iespēju, nevis to, ka viņam būtu atteikta virsdrēbju mazgāšana. Pieteicējs apelācijas sūdzībā Nr.1 norāda, ka pats personīgi par šādu iespēju uzzinājis tikai tiesas sēdē 2019.gada 11.jūlijā.

Apgabaltiesas vērtējumā, būtiski ir tas, ka pieteicējs nav norādījis argumentus, kas atspēkotu Daugavgrīvas cietuma

sniegto informāciju par iespēju mazgāt personīgās virsdrēbes gan pirts (dušas) apmeklējuma laikā, gan atrodoties kamerā. Proti, pieteicējam tika izsniegtas saimnieciskās ziepes, kuras ir iespējams izmantot tieši drēbju mazgāšanai, kā arī drēbju mazgāšanai nepieciešamā bļoda. Ievērojot norādīto un to, ka uz mūžu notiesātajām personām nepieciešamās drēbes un to mazgāšanu veļas mazgātavā nodrošina valsts, tad nav pamata atzīt, ka pieteicējam nebija nodrošināta iespēja rūpēties par savu apģērbu tīrību.

[43] Pieteicējs uzskata, ka, neizsniedzot viņam papīru un rakstāmpiederumus, ir pārkāptas viņa cilvēktiesības, jo ir ierobežotas viņa iespējas aizstāvēt savas tiesības. Pieteicējs arī uzskata, ka cietuma administrācija ir „nozagusi" viņa iesniegumu, lai viņš nevarētu pierādīt, ka ir vērsies ar lūgumu par papīra izsniegšanu. Tāpat tiesa nav vēlējusies uzklausīt liecinieku liecības, kas apstiprinātu, ka pieteicējs ir vērsies pie citiem ar lūgumu pēc rakstāmpiederumiem.

Pieteicējs ir persona, kas atrodas ieslodzījuma vietā, un atbilstoši Kodeksa normām ieslodzītās personas par valsts budžeta līdzekļiem netiek nodrošinātas ar rakstāmpiederumiem un papīru. Saskaņā ar Kodeksa 44.pantu ieslodzītajiem rakstāmpiederumus ir iespēja iegādāties par viņu personīgajā kontā esošajiem līdzekļiem. Līdz ar to naudas līdzekļu trūkums var radīt situāciju, ka pieteicējam tiek ierobežota pieeja tiesai vai citām iestādēm. Arī Augstākā tiesa atzinusi, ka personai ir ierobežotas iespējas sagatavot procesuālos dokumentus, ja tai nav naudas šo preču iegādei (sk., piemēram, *Augstākās tiesas 2010.gada 27.oktobra lēmuma Nr.SKA-926/2010 4.punktu*). No norādītā izriet, ka, lai arī vispārīgi normatīvie akti neuzliek pienākumu valstij nodrošināt personu ar rakstāmpiederumiem, gadījumā, ja līdzekļu trūkuma dēļ personai tiktu liegta pieeja tiesai, varētu tikt pārkāptas personas cilvēktiesības, kas liktu apsvērt to, vai šādā situācijā tomēr iestādei nerastos pienākums rakstāmpiederumus izsniegt.

Tomēr izskatāmajā lietā šādi apstākļi nav konstatējami. Pirmkārt, no lietas materiāliem secināms, ka laikā no 2017.gada 7.decembra līdz 2018.gada 7.jūnijam pieteicējs nav vērsies pie Daugavgrīvas cietuma administrācijas ar rakstveida vai mutvārdu iesniegumiem par rakstāmpiederumu izsniegšanu (*lietas 1.sējuma 80.lapa*). Otrkārt, Daugavgrīvas cietuma administrācijas apkopotās ziņas par pieteicēja sarakstes apjomu (pusgada laikā pieteicējs vērsies pārvaldē ar 12 iesniegumiem, pie cietuma administrācijas ar 57 iesniegumiem, citām valsts iestādēm – ar 20 iesniegumiem) ļauj secināt, ka pieteicējs aktīvi īsteno savu tiesību aizsardzību un viņam ir tam nepieciešamie resursi.

Arī izskatāmās lietas izziesāšanas laikā pieteicēja iesniegto dokumentu skaits un apjoms ļauj secināt, ka pieteicēja rīcībā ir pietiekošs rakstāmpiederumu un papīra apjoms, lai viņš varētu īstenot savu tiesību aizstāvību.

Līdz ar to apgabaltiesai nav pamata atzīt, ka rakstāmpiederumu un papīra neizsniegšana būtu radījusi pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu. Apgabaltiesa arī nekonstatē, ka pastāvētu pierādījumi, kas varētu apstiprināt pieteicēja apgalvojumus par viņa iesnieguma nozaudēšanu. Drīzāk pretēji – pieteicēja pārvaldē un cietuma administrācijā iesniegto iesniegumu skaits norāda uz to, ka cietuma administrācija ar pienācīgu rūpību izturas pret pieteicēja iesniegumiem.

Līdzīgi secinājumi ir izdarāmi arī saistībā ar pieteicēja iebildumiem par to, ka cietuma administrācija nenodrošina dokumentu, ar kuriem pieteicējs vēlas vērsties dažādās institūcijās, kopijas. Proti, dokumentu kopiju izgatavošana atbilstoši Ministru kabineta 2013.gada 3.septembra noteikumu Nr.739 „Ieslodzījuma vietu pārvaldes maksas pakalpojumu cenrādis" pielikuma 3.punktam ir maksas pakalpojums. Līdz ar to arī dokumentu kopiju izgatavošana bez maksas būtu apsverama tādā gadījumā, ja varētu tikt aizskartas pieteicēja cilvēktiesības. Kā jau apgabaltiesa to atzina iepriekš, tad konkrētajā gadījumā pieteicēja īstenotā apjomīgā sarakste ļauj secināt, ka viņam ir pietiekoši resursi savu tiesību aizsardzībai.

[44] Pieteicējs apelācijas sūdzībā Nr.2 ir norādījis, ka soda izolatorā (kamerā Nr./kamera A/) nav nodrošināti atbilstoši ieslodzījumā turēšanas apstākļi – neatbilstoša kameras platība, nepietiekošs dabiskais apgaismojums, nepietiekoša dabiskā ventilācija, jo nav iespējams atvērt logu, kā arī ir pārkāptas viņa tiesības uz privātumu, jo caur vēdlodziņu ir pārredzams sanitārais mezgls.

Izvērtējot šos pieteicēja iebildumus, apgabaltiesa, pirmkārt, norāda, ka pieteicējs uz apstākli, ka soda izolatora kameras platība ir mazāka par deviņiem kvadrātmetriem, pirmo reizi ir norādījis tikai apelācijas sūdzībā Nr.2, kas liek apšaubīt to, vai pieteicējs patiešām to ir izjutis kā cilvēktiesības aizskarošu apstākli.

Otrkārt, CPT ieteiktais minimālais standarts vienvietīgai cietuma kamerai ir seši kvadrātmetri (neskaitot sanitāro nodalījumu). Lai arī minimālas novirzes no šiem standartiem ne vienmēr nozīmēs, ka ir pieļauta necilvēcīga un pazemojoša apiešanās, tomēr CPT iesaka šos standartus ievērot (*Revised Commentary to Recommendation CM/REC(2006)2 of the Committee of Ministers to Member States on the European Prison Rules, https://rm.coe.int/16808add21, 14.lapa*). Uz šiem CPT ieteikumiem par vienvietīgu kameru minimālo platību atsaucas arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa (sk. *2018.gada 17.jūlija sprieduma lietā Abdilla pret Maltu (iesniegums Nr.36199/15) 49.punktu, 2007.gada 24.maija sprieduma lietā Navushtanov pret Bulgāriju (iesniegums Nr.57847/00) 126.punktu, 2007.gada 28.jūnija sprieduma lietā Malechkov pret Bulgāriju (iesniegums Nr.57830/00) 137. un 151.punktu*). Pamatojoties uz šīm atziņām, Augstākā tiesa ir atzinusi, ka gadījumā, kad vienvietīgas kameras platība ir lielāka par sešiem kvadrātmetriem (neskaitot sanitāro nodalījumu), cilvēktiesību pārkāpums kameras platības dēļ nav konstatējams (sk. *Augstākās tiesas 2019.gada 8.novembra sprieduma Nr.SKA-116/2019 6.punktu*).

No lietas materiāliem apgabaltiesa secina, ka soda izolatora kameras Nr./kamera A/ platība ir 8,3 kvadrātmetri, sanitārā mezgla platība 1,44 kvadrātmetri (*lietas 3.sējuma 56.lapa*). Norādītais ļauj secināt, ka kameras Nr./kamera A/ platība (neskaitot sanitāro nodalījumu) ir aptuveni 6,8 kvadrātmetri, līdz ar ko pieteicēja cilvēktiesību pārkāpums kameras platības dēļ nav konstatējams.

Apgabaltiesai nav arī pamata atzīt, ka varēja tikt aizskartas pieteicēja tiesības uz privātumu. Proti, aplūkojot kameras

Nr./kamera A/ fotogrāfijas, redzams, ka sanitārais mezgls ir pienācīgi norobežots ar sienas konstrukciju un durvīm, kas nodrošina privātumu arī gadījumā, ja tiek veikta novērošana caur kameras durvju actiņu vai cietuma amatpersonām ienākot kamerā. Tāpat konstatējams, ka pret sienu, kurā izvietoti logi, ir vērsta augstākā sanitāro mezglu norobežojošā siena, kas izslēdz iespējamību novērošanu veikt caur logu.

Ievērojot norādīto un to, ka pieteicējs pats ar žalūzijas mehānisma palīdzību varēja regulēt svaiga gaisa pieplūdi caur vēdlodziņu, kas ierīkots ēkas ārējā sienā, to, ka kamerā bija nodrošināta arī mākslīgā ventilācija, kamerā dabisko apgaismojumu nodrošina divi uz ārtelpu vērsti logi, apgabaltiesai nav pamata atzīt, ka pieteicējs būtu turēts cilvēka cieņu pazemojošos apstākļos. Turklāt pieteicējs soda izolatora kamerā tika ievietots vienu reizi uz septiņām diennaktīm, kas ir salīdzinoši īss laika posms.

[45] Pieteicējs apelācijas sūdzībās un papildu paskaidrojumos nav norādījis apsvērumus saistībā ar viņam sniegto veselības aprūpi, vien paudis viedokli, ka cietumā ir iespējams veikt tikai zobu ekstrakciju, nevis zoba plombas izņemšanu vai nomaiņu (apelācijas sūdzība Nr.1).

Ievērojot norādīto, apgabaltiesa neuzskata par nepieciešamu sniegt papildu motivāciju šī pieteicēja prasījuma noraidīšanai. Vienlaikus apgabaltiesa uzskata par nepieciešamu norādīt, ka apstākļi saistībā ar pieteicējam sniegto stomatoloģisko palīdzību 2018.gadā ir izvērtēti administratīvajā lietā Nr.A420243518. Minētajā lietā ar 2019.gada 31.oktobrī spēkā stājušos Administratīvās apgabaltiesas spriedumu par prettiesisku atzīta Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskā rīcība, nenodrošinot pieteicējam atbilstošu un savlaicīgu stomatoloģisko palīdzību, piespriežot pieteicējam par to nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 600 *euro* apmērā. Līdz ar to šie apstākļi izskatāmajā lietā nav pārvērtējami.

[46] Pieteicējs, atsaucoties uz Ministru kabineta 2009.gada 28.aprīļa noteikumiem Nr.359 „Darba aizsardzības prasības darba vietās" (turpmāk – noteikumi Nr.359), pauž viedokli, ka mācību telpā Nr.4 netiek nodrošināts pietiekams mākslīgais apgaismojums, kā arī netiek nodrošināta +18°C temperatūra.

Apgabaltiesa, iepazīstoties ar noteikumos Nr.359 ietvertajām prasībām, konstatē, ka to 2.pielikuma 34.3.apakšpunktā noteikts, ka mācību klasēs galda augstumā ir jānodrošina 300 luksu apgaismojums. Lietā nav strīda, ka pārvalde nav veikusi šāda veida mērījumus un nav noteikusi apgaismojuma līmeni. Tomēr izskatāmajā lietā būtiska nozīme ir piešķirama tam, ka noteikumu 32.punktā paredzēts, ka attiecībā uz darba vietām, kuras izveidotas līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai, šo noteikumu 2.pielikumā minētajām prasībām ir ieteikuma raksturs. Lietā nav strīda, ka Daugavgrīvas cietuma ēkas ir uzbūvētas pirms šo noteikumu spēkā stāšanās, līdz ar to iepriekš minētās prasības ir uztveramas tikai kā ieteikums.

Apgabaltiesa, izvērtējot lietas materiāliem pievienotās mācību telpas Nr.4 fotogrāfijas, atzīst par pareiziem pirmās instances tiesas izdarītos secinājumus. Proti, attēlos redzams, ka mācību telpa nosacīti ir sadalīta divās daļās. Mācību galdi ir izvietoti telpas gaišākajā daļā pie sienas, kurā izbūvēti logi. Apgabaltiesai nav pamata apšaubīt pārvaldes norādīto, ka šie fotoattēli (*lietas 6.sējuma 102.lapa un tās otra puse*) ir uzņemti bez ieslēgta mākslīgā apgaismojuma. Pamatojoties uz dzīvē gūtajiem novērojumiem, kā arī ņemot vērā Latvijas klimatiskos apstākļus un ģeogrāfisko novietojumu, kas ietekmē dienas gaišo stundu skaitu, apgabaltiesa atzīst, ka dabiskais apgaismojums ir pietiekams un tā kombinācija ar mākslīgo apgaismojumu pārliecinoši nodrošina mācībām nepieciešamo gaismas daudzumu.

Savukārt, vērtējot pieteicēja iebildumus par to, ka mācību telpā Nr.4 nebija nodrošināta +18°C temperatūra, apgabaltiesa secina, ka par to pēc būtības strīda lietā nav. Uz to, ka telpā nebija nodrošināta šāda temperatūra, norāda gan pārvaldes paskaidrotais par vidējo gaisa temperatūru (+14°C) un apkures pieslēgšanu 2018.gada 4.oktobrī, gan tas, ka ieslodzītajiem šajās telpās atļauts uzturēties virsdrēbēs.

Tomēr ar pieteicēja mācību procesu saistīto apstākļu kopums ļauj atzīt, ka uzturēšanās šajā telpā nav radījusi pieteicēja cilvēktiesību pārkāpumu. Proti, saskaņā ar stundu sarakstu (*lietas 2.sējuma 68.lapa*) pieteicējs pirmdienās mācījies no plkst.9.30 līdz plkst.15.40, otrdienās – no plkst.9.30 līdz plkst.15.40, trešdienās – no plkst.9.30 līdz plkst.14.55, ceturtdienās – no plkst.9.30 līdz plkst.12.25, piektdienās – no plks.11.00 līdz plkst.15.40. Turklāt katru dienu ir paredzēts pusdienu pārtraukums no plkst.12.30 līdz plkst.13.30, kuru ieslodzītie pavada dzīvojamajās kamerās.

Tas nozīmē, ka mācību telpā Nr.4 pieteicējam nepārtraukti nebija jāuzturas ilgāk par trīs stundām no rīta (izņemot piektdienu, kad mācības līdz pusdienu pārtraukumam ilga vienu stundu un divdesmit piecas minūtes), kā arī divām stundām pēc pusdienas pārtraukuma. Šāda ilguma uzturēšanās telpā, kurā nav +18°C temperatūras, var sagādāt neērtības, tomēr, ievērojot iespēju uzvilkt virsdrēbes, nav atzīstams, ka būtu aizskartas pieteicēja cilvēktiesības. Turklāt šajās telpās vienlaikus uzturējās visi attiecīgās mācību grupas dalībnieki, kā arī pasniedzējs, kas nozīmē, ka nav bijusi kāda individuāla pret pieteicēju vērsta cietuma administrācijas rīcība.

[47] Apgabaltiesa par nepamatotiem atzīst pārvaldes un pirmās instances tiesas izdarītos secinājumus, ka pieteicēja ievietošana kamerā Nr./kamera C/ laikā no 2019.gada 8.februāra līdz 14.februārim bija tiesiska.

Proti, ar pārsūdzēto lēmumu Nr.4 pieteicēja ievietošana kamerā Nr./kamera C/ laikā no 2019.gada 8.februāra līdz 18.martam ir atzīta par tiesisku. Pārvalde šādu secinājumu pamatojusi ar to, ka 2019.gada 14.februārī kamerā papildus virs galda uzstādīts 24W gaismeklis, kura slēdzis izvietots kamerā, līdz ar ko pieteicējs pats to var ieslēgt un izslēgt.

Novērtējot šos apstākļus, apgabaltiesa atzīst, ka papildu gaismekļa, kura ieslēgšanu var regulēt pats pieteicējs, uzstādīšana ir atzīstama par darbību, kas uzlabo kameras kopējo apgaismojumu. Papildu gaismekļa uzstādīšana nemaina kamerā esošo dabisko apgaismojumu, tomēr ļauj kompensēt šī apgaismojuma trūkumu. Šo apsvērumu dēļ ir pamats atzīt,

ka cietuma administrācija ir aktīvi rīkojusies, lai uzlabotu ieslodzījuma apstākļus. Apgabaltiesa uzskata, ka šādos apstākļos dabiskā apgaismojuma trūkums vairs nav atzīstams par tādu, kas radītu pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu.

Tomēr šie secinājumi nav attiecināmi uz laiku pirms uzlabojumu veikšanas. Pārvaldei būtu jānorāda pārliecinoši argumenti par to, kādēļ bez jebkādu uzlabojumu veikšanas ir mainījies tās vērtējums par dabiskā apgaismojuma pietiekamību konkrētajā kamerā. Tā kā šādi argumenti nav norādīti, tad pieteicēja ievietošanu kamerā Nr./kamera C/ laikā no 2019.gada 8.februāra līdz 14.februārim atzīstama par prettiesisku.

[48] Apkopojot norādīto, apgabaltiesa par pamatotiem atzīst pārvaldes un pirmās instances tiesas izdarītos secinājumus (izņemot šā sprieduma 47.punktā norādīto), ka nav konstatējama vēl kāda cita Daugavgrīvas cietuma administrācijas prettiesiska faktiskā rīcība vai bezdarbība, ar kuru būtu radīts pieteicēja cilvēktiesību aizskārums. Arī kopumā novērtējot pieteicēja ieslodzījuma apstākļus kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/, kā arī soda izciešanas apstākļus šajā ieslodzījuma vietā kopumā, atzīstams, ka tie ir vērtējami kā apmierinoši. Turklāt gan cietuma administrācijas, gan pārvaldes rīcība ir vērsta uz to, lai faktisko iespēju robežās uzlabotu soda izciešanas apstākļus. To uzskatāmi apliecina kameru aprīkojums un kosmētiskais stāvokli, tajās izvietotās santehnikas (klozetpoda un izlietnes) atbilstība mūsdienu prasībām, kā arī sistemātisku uzlabojumu veikšana kamerās. Bez ievērības nav atstājams arī tas, ka daļu no apstākļiem, kuri pieteicēju nepamierina, būtu iespējams novērst, ja pieteicējs izmantotu viņam piedāvātās nodarbinātības iespējas.

[49] Apgabaltiesa, pārbaudot, vai pārvaldes un pirmās instances tiesas pieteicējam piešķirtais atlīdzinājums par Daugavgrīvas cietuma administrācijas prettiesisko faktisko rīcību ir atbilstošs, norāda turpmāk minēto.

Augstākā tiesa savā praksē ir nostiprinājusi atziņu, ka nav pieļaujama katra apstākļa atrauta vērtēšana, jo ir svarīgi ņemt vērā visu apstākļu kumulatīvo ietekmi, jo tikai tādā veidā var adekvāti novērtēt personas tiesību aizskāruma smagumu. Tas atbilst stabilai Augstākās tiesas judikatūrai, kurā atzīts, ka, lai arī katrs apstāklis atsevišķi nerada tādas sekas, lai konstatētu būtisku cilvēktiesību pārkāpumu, aplūkojot tos visus kopā, šāds secinājums ir izdarāms. Persona neizcieš katru no apstākļiem atsevišķi, tā tiek turēta attiecīgajos apstākļos, un visi kopā tie var pārsniegt neizbēgamo ciešanu līmeni, kas ir raksturīgs ieslodzījumam (sk. *Augstākās tiesas 2010.gada 9.jūlija sprieduma Nr.SKA-126/2010 17.punktu un 2019.gada 8.novembra sprieduma Nr.SKA-116/2019 7.punktu*).

Tomēr šīs atziņas nav absolūtas un vērā ir ņemamas arī atziņas, atbilstoši kurām ne katrs vienā laika posmā pieļautais ieslodzītās personas cilvēktiesību pārkāpums vērtējams kopsakarā ar pārējiem lietā konstatētajiem pārkāpumiem. (sk., piemēram, *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada 10.janvāra spriedumu lietā „Shahanov pret Bulgāriju" (iesniegums Nr.16391/05)*).

Izskatāmajā lietā prettiesiskās Daugavgrīvas cietuma administrācijas darbības – pieteicēja ievietošana kamerās bez pietiekama dabiskā apgaismojuma un ievietošana pārrunu telpā, kas aprīkota ar metāla restēm, – ir īstenotas dažādās telpās un laikos, tādēļ šīs darbības ir nošķiramas un to kopējā kumulatīvā ietekme uz pieteicēju ir vērtējama kā vāja. Tiktāl apgabaltiesa pirmās instances tiesas 2019.gada 26.jūlija un 2020.gada 2.aprīļa spriedumos sniegto novērtējumu atzīst par pareizu.

Vienlaikus nav pamata bez ievērības atstāt to apstākli, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija šādas darbības ir veikusi atkārtoti arī pēc tam, kad pārvalde tās atzina par prettiesiskām. Proti, pārvalde jau 2019.gada 14.janvārī ar pārsūdzēto lēmumu Nr.1 atzina, ka pieteicēja ievietošana kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/, kā arī ievietošana pārrunu telpā, kas aprīkota ar metāla restēm, bija prettiesiska. Neskatoties uz to, pieteicējs atkārtoti ievietots kamerā Nr./kamera C/, kā arī individuālo satikšanos laikā ievietots pārrunu telpā, kas aprīkota ar metāla restēm. Tas nepārprotami izriet no pārsūdzētā lēmuma Nr.3, ar kuru pieteicēja ievietošana šajā kamerā atzīta par prettiesisku arī laikā no 2018.gada 8.jūnija līdz 8.novembrim un no 2018.gada 9.novembra līdz 2019.gada 7.feburārim. Ar šo lēmumu par prettiesisku atkārtoti ir atzīta arī pieteicēja ievietošana pārrunu telpā, kas aprīkota ar metāla restēm. Turklāt apgabaltiesa par prettiesisku atzina arī pieteicēja ievietošanu kamerā Nr./kamera C/ no 2019.gada 8.februāra līdz 14.februārim.

Apgabaltiesa nesaskata pamatu šos apstākļus vērtēt atrauti, jo tiem piemīt kumulatīvs efekts, turklāt pieteicēja atkārtota ievietošana tajā pašā kamerā, kurā viņa ievietošana iepriekš atzīta par prettiesisku, varēja radīt pieteicējam bezspēcības sajūtu. Konstatējot ar vieniem un tiem pašiem apstākļiem saistītu atkārtotu prettiesisku rīcību, apgabaltiesas ieskatā, kaitējuma atlīdzināšana atvainošanās veidā nav atbilstoša. Ievērojot norādīto, kā arī to, ka restitūcija, proti, iepriekšējā stāvokļa atjaunošana nav iespējama, pieteicējam ir piešķirams atlīdzinājums naudas veidā.

[50] Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta ceturtajā daļā noteikts, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzību nosaka līdz 7000 *euro*. Ja nodarīts smags nemantiskais kaitējums, atlīdzību var noteikt līdz 10 000 *euro*, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzības apmērs var būt līdz 30 000 *euro*.

Tātad atlīdzinājuma apmēra noteikšanā apgabaltiesai ir jāņem vērā konkrētajā lietā identificējamais apstākļu kopums – aizskarto tiesību nozīmīgums un to ietekme tieši uz attiecīgo personu, aizskāruma ilgums, aizskāruma smagums un iestādes rīcības motīvi.

Izskatāmajā lietā nav strīda, ka ir pieļauts pieteicēja Satversmes 95.pantā (valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu, spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta, nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam) un Konvencijas 3.pantā (nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt) nostiprināto tiesību pārkāpums.

Minētais nozīmē, ka ir konstatējams nozīmīgs pieteicēja tiesību aizskārumu, jo ir pārkāptas pieteicēja konstitucionālā ranga cilvēktiesības. Vienlaikus apgabaltiesai nav pamata atzīt, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija ar savu prettiesisko rīcību būtu nodarījusi smagu nemantisko kaitējumu. Proti, kā jau to apgabaltiesa norādīja, pieteicēja tiesību pārkāpumi ir nošķirti laikā un telpā. Uzturoties kamerās, pieteicēju nelabvēlīgi ietekmēja tikai dabiskā apgaismojuma trūkums, pārējie apstākļi pieteicēja tiesību aizskārumu neradīja. Savukārt, novērtējot aizskāruma intensitāti, ko radīja pieteicēja ievietošana pārrunu telpā, kas aprīkota ar metāla restēm, nozīme ir piešķirama pārvaldes sniegtajai informācijai, ka Daugavgrīvas cietuma Sociālās rehabilitācijas daļas psiholoģe, kura 2019.gada 5. un 16.septembrī, 28.oktobrī, 13.novembrī, 9.decembrī, 2020.gada 16. un 30.janvārī veica individuālās psiholoģiskās konsultācijas ar pieteicēju pēc viņa iniciatīvas, pirmās konsultācijas laikā izzināja pieteicēja attieksmi pret uzturēšanos ar režģi nošķirtajā telpā. Pieteicējs iebildumus ne pirmajā, ne vēlākajās konsultācijās nav izteicis (*lietas 4.sējuma 89.lapa*). Šī informācija ļauj secināt, ka pieteicēja attieksme pret ievietošanu konkrētajā pārrunu telpā ir svārstīga, līdz ar ko nav pamata atzīt, ka viņš saistībā ar šiem apstākļiem būtu izjutis intensīvas ciešanas.

Apgabaltiesa arī nekonstatē individualizētu cietuma administrācijas vēršanos pret pieteicēju, jo kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera B/ gan kopā ar pieteicēju, gan citos laika posmos ievietoti arī citi ieslodzītie, par ko lietā strīda nav. Savukārt pārrunu telpas, kas aprīkota ar metāla restēm, izmantošana ir parasta prakse konkrētajā ieslodzījuma vietā. Ar šīm prettiesiskajām darbībām arī nav nodarīts kaitējums pieteicēja dzīvībai vai veselībai. Līdz ar to pieteicējam nosakāms nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums robežās līdz 7000 *euro*.

[51] Administratīvo tiesu judikatūrā ir atzīts, ka atbilstīga atlīdzinājuma noteikšanai ir jāņem vērā arī citās līdzīgās lietās piespriestā kaitējuma apmērs, ievērojot katrā konkrētajā gadījumā konstatēto apstākļu kopumu un pārkāpuma ilgumu. Tas izriet no Augstākās tiesas izteiktajām atziņām, ka salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam ir jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam. Šī prasība izriet no tiesiskās vienlīdzības principa (sk. *Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma Nr.SKA-104/2010 11. – 15.punktu*).

Aplūkojot līdzīgās lietās tiesas noteikto atlīdzinājumu, apgabaltiesa atzīst, ka ļoti pietuvināti apstākļi izskatāmās lietas apstākļiem ir vērtēti administratīvajā lietā Nr.A420363414 (spriedums stājies spēkā 2019.gada 20.novembrī). Norādītajā lietā par prettiesisku tika atzīta Jelgavas cietuma faktiskā rīcība, ieslodzīto personu pārrunu laikā ar Jelgavas cietuma darbiniekiem un aizstāvi ievietojot telpā, kas aprīkota ar metāla restēm, un noteikts atlīdzinājums par morālo kaitējumu 300 *euro*.

Savukārt administratīvajā lietā Nr.A420250219 (spriedums stājies spēkā 2020.gada 6.oktobrī) ir vērtēti apstākļi, kas ir identiski izskatāmās lietas apstākļiem – saistībā ar cita ieslodzītā ievietošanu tieši Daugavgrīvas cietuma kamerās Nr./kamera C/ un Nr./kamera D/, kā arī ievietošanu pārrunu telpā, kas aprīkota ar metāla restēm. Par pieļautajiem pārkāpumiem noteikts nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums 350 *euro* apmērā.

Ievērojot norādīto salīdzināmo lietu apstākļu lielo līdzību, apgabaltiesa uzskata, ka arī izskatāmajā lietā par samērīgu un atbilstošu atlīdzinājumu būtu atzīstams atlīdzinājums 350 *euro* apmērā. Savukārt pārējā daļā pieteicēja pieteikums ir noraidāms kā nepamatots.

[52] Pirmās instances tiesas spriedumi kopumā atzīstami par pareiziem un pamatotiem, izņemot 2020.gada 2.aprīļa spriedumu daļā, ar kuru pieteicēja ievietošana kamerā Nr./kamera C/ laikā no 2019.gada 8.februāra līdz 14.februārim nav atzīta par prettiesisku, un 2019.gada 26.jūlija un 2020.gada 2.aprīļa spriedumi daļā par pieteicējam nosakāmo atlīdzinājumu.

[53] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo un otro daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas bijis atbrīvots un pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, valsts nodevu piespriež no atbildētāja.

Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs administratīvajā lietā Nr.A420147819 (pārsūdzētais lēmums Nr.1) ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2019.gada 18.februāra lēmumu (*lietas 1.sējuma 2. – 7.lapa*), kā arī ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2019.gada 16.septembra lēmumu (*lietas 2.sējuma 182.lapa*) atbrīvots no valsts nodevas samaksas.

Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs administratīvajā lietā Nr.A43078019 (pārsūdzētais lēmums Nr.2) ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2018.gada 20.jūlija lēmumu (*lietas 3.sējuma 2. – 4.lapa*) un ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2019.gada 1.marta lēmumu (*lietas 3.sējuma 181. – 182.lapa*) pilnībā atbrīvots no valsts nodevas samaksas.

Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs administratīvajā lietā Nr.A420254719 (pārsūdzētie lēmumi Nr.3 un Nr.4) ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2019.gada 13.jūnija lēmumu (par pārsūdzēto lēmumu Nr.3 , *lietas 5.sējuma 45. – 47.lapa*) daļēji atbrīvots no valsts nodevas samaksas, samazinot valsts nodevas apmēru līdz 3 *euro*. Ar Administratīvās rajona tiesas tiesnese s 2019.gada 14.augusta lēmumu (par pārsūdzēto lēmumu Nr.4 , *lietas 6.sējuma 2. – 4.lapa*) pilnībā atbrīvots no valsts nodevas samaksas. Savukārt ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2020.gada 27.maija lēmumu (*lietas 7.sējuma 264.lapa*) pilnībā atbrīvots no valsts nodevas samaksas.

Augstākā tiesa, vērtējot valsts nodevas atmaksas jautājumu lietās, kurās vienā tiesvedībā apvienotas vairākas lietas, norādījusi, ka tiesai valsts nodevas atmaksas jautājumā nav jāveic analīze, kurš no sākotnējiem prasījumiem nav apmierināts, bet visi pieteicēja maksājumi uztverami kā veikti viena pieteikuma ietvaros (sk. *Augstākās tiesas 2020.gada 29.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-1379/2020 9.punktu*).

Ņemot vērā, ka pieteicēja pieteikums daļā par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskās rīcības atzīšanu par

prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzinājumu ir apmierināms daļā, atbildētājai ir pienākums maksāt valsts nodevu 297 *euro* apmērā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka atbildētājai, kas šajā lietā ir Latvijas Republika, uzliekams pienākums atlīdzināt pieteicējam tā samaksāto valsts nodevu trīs *euro* apmērā par pieteikuma iesniegšanu administratīvajā lietā Nr.A420254719.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo un otro daļu, 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

daļēji apmierināt /pers. A/ pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību, laikā no 2019.gada 8.februāra līdz 14.februārim ievietojot pieteicēju kamerā Nr./kamera C/, kurā nebija nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums.

Uzlikt pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt /pers. A/ nodarīto nemantisko kaitējumu 350 *euro* apmērā.

Uzlikt pienākumu Latvijas Republikai iemaksāt valsts budžetā 297 *euro* apmērā.

Uzlikt pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt /pers. A/ (personas kods /personas kods/) valsts nodevu trīs *euro* apmērā.

Pārējā daļā /pers. A/ pieteikumu noraidīt.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnesis referents O.Priedītis

Tiesnesis M.Birzgalis

Tiesnese U.Mihailova